ESTUDI DEL SECTOR CULTURAL A LES COMARQUES GIRONINES

Martinell, Alfons i Carbó, Gemma (direcció)

En el marc del conveni de col·laboració entre Diputació de Girona i Universitat de Girona (Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació)

Autors:

Carbó, Gemma

López, Taína

Martinell, Alfons

Martinell, Clara

Diputació de Girona
221 municipis

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura

Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació

Universitat de Girona

Presentació

El sector cultural a les comarques gironines ha tingut un creixement, qualitatiu i quantitatiu innegable que s'ha registrat d'ençà de la restauració democràtica. En aquest impuls cal considerar l'aparició des de principis dels vuitanta de polítiques públiques en matèria de cultura que han estat decisives a l'hora de fomentar aquest creixement sostingut al llarg del temps. Aquest estudi, encarregat per la Diputació de Girona, a la Càtedra UNESCO de la Universitat de Girona ve a calibrar l'abast, la dimensió i les característiques d'un sector amb present i amb un futur que s'entreveu prometedor més enllà de les conjuntures.

Al nostre entendre era necessari conèixer la dimensió real d'un sector que, massa sovint, viu disgregat en múltiples disciplines i, fins i tot, i en alguns casos, li manca consciència de pertinença com es reflecteix en l'estudi. La dimensió real del sector és clau per comprendre la importància que aquest té sobre l'economia, la creació de llocs de treball i l'equilibri territorial de les nostres comarques. Pocs sectors com aquest han resultat tan estratègics, en els darrers anys, en la dinamització econòmica i social del nostre territori. Perquè el sector cultural, més enllà de la seva magnitud, resulta determinant per les seves implicacions en sectors com ara la promoció turística.

L'estudi ens revela un factor que nosaltres, des de la Diputació de Girona, entenem com a molt important. I és que els agents culturals estan distribuïts per tot el territori gironí. En els petits i mitjans municipis de les nostres comarques- tan propis del paisatge local gironí- són molt sovint els espais on s'hi localitzen empreses i creadors culturals. La cultura, per tant, pot resultar clau en el reequilibri territorial dels nostres pobles i en donar noves oportunitats als nostres pobles.

Aquest treball, doncs, ens ofereix noves dades sobre un sector en permanent transformació. I a la vegada, i des de la vessant pública, nous i renovats arguments per entendre la necessitat de seguir fomentant un sector que té pes i influència en múltiples àmbits: l'econòmic, el social, i el territorial.

Roger Zamorano i Rodrigo

Vicepresident i ponent de Cultura de la Diputació de Girona

Índex de continguts

1.- Justificació **4**
2.- Objectius **5**
2.1.- Objectius generals 5
2.2.- Objectius específics 5
3.- Delimitació del camp d'estudi: el sector cultural a les comarques gironines **6**
3.1.- El concepte de «sector cultural» 6
3.2.- Els agents culturals 6
3.3.- Les comarques i els municipis gironins 7
4.- Metodologia **9**
4.1.- L'univers dels agents del sector cultural a les comarques gironines 9
4.2.- Les enquestes 9
4.3.- Les entrevistes 10
4.4.- Els grups de treball 10
4.5.- L'anàlisi de la informació 10
5.- Anàlisi de la informació **12**
5.1.- La dimensió territorial 12
5.2.- La dimensió interna. Dinàmiques del sector cultural: l'articulació dels agents 15
5.2.1.- Públic, privat i tercer sector 16
5.2.2.- Perfils professionals i subsectors 17
5.2.3.- L'emprenedoria i la iniciativa privada. 23
5.2.4.- La sensació de pertinença al sector cultural 25
5.3.- La dimensió econòmica, en clau d'ocupació 27
5.3.1.- Economia i cultura 27
5.4.- La dimensió estratègica 30
6.- Conclusions **37**
7.- Bibliografia **42**
8.- Webs de consulta **44**
9.- Llistat de persones i entitats entrevistades **46**
10.- Participants al grups de treball **48**
11.- Col·laboradors **49**
Annex 1 : Guia numèrica per municipis **50**

1.- Justificació

El món de la cultura a les comarques gironines ha tingut un creixement notable des de la consolidació dels ens locals democràtics i la generalització de les polítiques públiques que garanteixen l'accés i promouen la creació (programes de lectura pública, patrimoni, museus, arts escèniques, cultura popular, etc.). Aquesta constatació, contrastada amb els protagonistes del creixement, no ha anat acompanyada, fins ara, d'un procés paral·lel d'anàlisi i reflexió en relació amb les xifres reals, els potencials, les orientacions i les necessitats que el desenvolupament de la cultura com a sector està generant.

Pel que fa a la ciutat de Girona, es va realitzar un primer estudi en aquest sentit l'any 1999, elaborat per Xavier Cubeles,[1] que és un precedent important tot i que els canvis des d'aleshores en l'àmbit de la cultura han estat molt significatius.

D'aquí la necessitat, i una certa urgència, de fer un estudi que incorpori una recerca i anàlisi sobre la distribució, en termes territorials, dels agents culturals, i en segon lloc, conèixer-ne el dinamisme, les interrelacions i percebre les dimensions i tendències generals del sector cultural a les comarques gironines, tant del sector públic com el privat i el tercer sector.

Amb aquesta orientació el present estudi pretén detectar les necessitats que permetin planificar el creixement del sector d'una manera estructurada, buscant la millor distribució dels recursos públics i privats que s'hi inverteixen i incentivant-ne el potencial.

Per altra banda, la mateixa realització de l'estudi és entesa, com un procés participatiu que, millori la cohesió del sector i la posada en contacte dels agents culturals, avui bastant dispersos territorialment i professionalment. Per aquest motiu, s'ha utilitzat una metodologia participativa basada en el diàleg continuat amb els mateixos agents del sector, ja sigui a través d'enquestes electròniques, d'entrevistes personals o de grups de treball. L'anàlisi del sector cultural a les comarques gironines que ara presentem, fa referència al context temporal de l'any 2008 i no vol ser un diagnòstic tancat sinó que pretén ser un punt de partida per un millor desenvolupament del sector cultural en base a una major identificació i interrelació dels seus agents.

---

[1] CUBELES, Xavier [dir.]. *Les activitats culturals a la ciutat de Girona: diagnòstic i perspectives de futur*. Girona: Ajuntament de Girona, 1999.

2.- Objectius

2.1.- Objectius generals

- Identificar i elaborar un mapa dels agents culturals de les comarques gironines a partir de l'elaboració d'unes tipologies que permeten una classificació.
- Analitzar la dinàmica interna del sector cultural gironí, les seves relacions amb altres sectors i la percepció externa d'aquest sector.
- Estudiar la dimensió econòmica i d'ocupació de la cultura com a sector a les comarques gironines i constatar les tendències i característiques d'aquesta ocupació d'acord amb les dades existents.
- Analitzar les fortaleses i debilitats del sector cultural a les comarques gironines i diagnosticar-ne el seu estat.
- Proposar línies per a futures accions i polítiques públiques i per al disseny d'estratègies de desenvolupament territorial lligades a la cultura.

2.2.- Objectius específics

- En relació a la dimensió territorial:
    - Identificar els agents que configuren el sector cultural a les comarques gironines.
    - Visualitzar la distribució dels agents en el territori.
- En relació a la dimensió sectorial i intersectorial:
    - Identificar els perfils professionals, necessitats i demandes específiques.
    - Analitzar la tipologia dels projectes culturals i els subsectors.
    - Estudiar la complementarietat amb altres sectors: turisme, educació, etc.
- En relació a la dimensió econòmica:
    - Analitzar el pes econòmic del sector cultural a Girona–Catalunya.
    - Estudiar les formes organitzatives, jurídiques i ocupacionals del sector cultural.
    - Observar tendències en la creació d'ocupació cultural segons mostra.
- En relació a la dimensió estratègica:
    - Identificar els problemes i les percepcions del sector cultural.
    - Identificar factors competitius del sector cultural a Girona.

3.- Delimitació del camp d'estudi: el sector cultural a les comarques gironines

3.1.- EL CONCEPTE DE «SECTOR CULTURAL»

A diferència d'altres casos, com per exemple l'ensenyament i la sanitat, en el cas del sector cultural és bastant recent la conceptualització sobre quines són les activitats i funcions que l'integren. A nivell europeu, el 1997 es crea, a instàncies de l'Eurostat, el LEG-Cultura (Leadership Group) amb l'objectiu d'unificar criteris i cohesionar el sector cultural en termes de conceptualització, però aquesta no és la única proposta de classificació existent del sector de la cultura, la perspectiva anglosaxona, per exemple, posa més l'accent en la qüestió de la creativitat i la propietat intel·lectual com a elements definidors del fet cultural.

UNESCO	**EUROSTAT**	**DCMS - Govern britànic**	**OMPI – WIPO**
Framework for Cultural Statistics	**Leg-Cultura**	**Creative Industries Production System (CIPS)**	**Indústries nuclears basades en els drets d'autor (IBDA)**
- Patrimoni cultural. - Material editat i literatura - Música. - Arts escèniques - Arts visuals. - Mitjans de comunicació, audiovisuals: cinema i fotografia; ràdio i television. - Activitats socioculturals - Esports i jocs. - Naturalesa i medi ambient.	- Patrimoni cultural. - Arxius. - Biblioteques. - Llibres i premsa. - Arts plàstiques. - Arquitectura. - Arts de l'espectacle. - Mitjans de comunicació, àudio, audiovisual i multimedia.	- Publicitat. - Arquitectura. - Art i antiguitats. - Crafts. - Disseny. - Dissenyadors de moda. - Cinema i video. - Software interactiu d'entreteniment. - Música. - Performing arts. - Edició. - Serveis de software i d'informàtica. - Ràdio i television.	- Premsa i literature. - Música, produccions teatrals i òperes. - Cinema i video. - Ràdio i television. - Fotografia. - Programari de bases de dades (incloent videojocs). - Arts visuals i disseny graphic. - Serveis publicitaris. - Societats de gestió de drets.

Per a l'estudi del sector cultural a les comarques gironines, s'ha optat per seguir la classificació proposada per la EUROSTAT - UE, sense considerar, per tant, els àmbits anomenats creatius: l'arquitectura, la publicitat i el disseny. No només perquè no estaven contemplats en el projecte inicial sinó perquè les estadístiques de Catalunya i Europa encara no ho consideren.

3.2.- ELS AGENTS CULTURALS

Des de la perspectiva de desenvolupament territorial, els agents són al nostre entendre l'element central de qualsevol anàlisis. Representen una capacitat i una possibilitat real de desenvolupament i posen a disposició de les polítiques uns elements que constitueixen un potencial específic:

- La presència d'un quadre d'agents ampli distribuïts pel territori, en diferents nivells i especialitats capaços d'intervenir en la vida social i cultural.
- El grau de consolidació organitzativa i institucional d'aquests agents és un factor que cal tenir en compte. És a dir, la tradició, els antecedents, els nivells d'autonomia, l'experiència i la influència en l'entorn.
- La capacitat crítica i intel·lectual dels agents, amb competència per actuar i interactuar des de posicions de coneixement, representa un valor per a la influència de la cultura com a generadora de capital social.
- La capacitat de relació entre els mateixos agents.

La classificació dels agents es pot fer segons diferents criteris, però, generalment, s'utilitza la classificació segons tres grans grups d'agents:

a) Públic: agents de l'Administració pública (Estat, comunitats autònomes, diputacions, comarques, ajuntaments).

b) Privat: empreses, associacions privades, professionals, artistes, indústria, serveis...

c) Tercer sector: fundacions, associacions sense ànim de lucre, organitzacions no governamentals, organitzacions juvenils, agrupacions diverses...

3.3.- LES COMARQUES I ELS MUNICIPIS GIRONINS

La demarcació de Girona té 221 municipis repartits en set comarques, i aquest és el marc territorial en el que es mou l'estudi.

Si situem aquests municipis sobre el mapa, observem una distribució molt desigual dels municipis. Els més grans situats majoritàriament a les comarques costaneres i a la Selva, comarca que limita amb Barcelona. A la resta de comarques, la població es concentra sobretot a les capitals de comarca.

Destaca a l'Alt Empordà el gran nombre de municipis (68) en contrast amb el Ripollès (19) o la Cerdanya (11 municipis gironins).

Les comarques gironines es caracteritzen essencialment, per la gran presència de municipis de menys de 300 habitants en el territori i per un nombre considerable de municipis en la franja entre els 300 i els 3.000 habitants. Aquesta realitat configura un perfil diferencial de les comarques gironines en relació a altres territoris de Catalunya i de la resta d'Espanya.

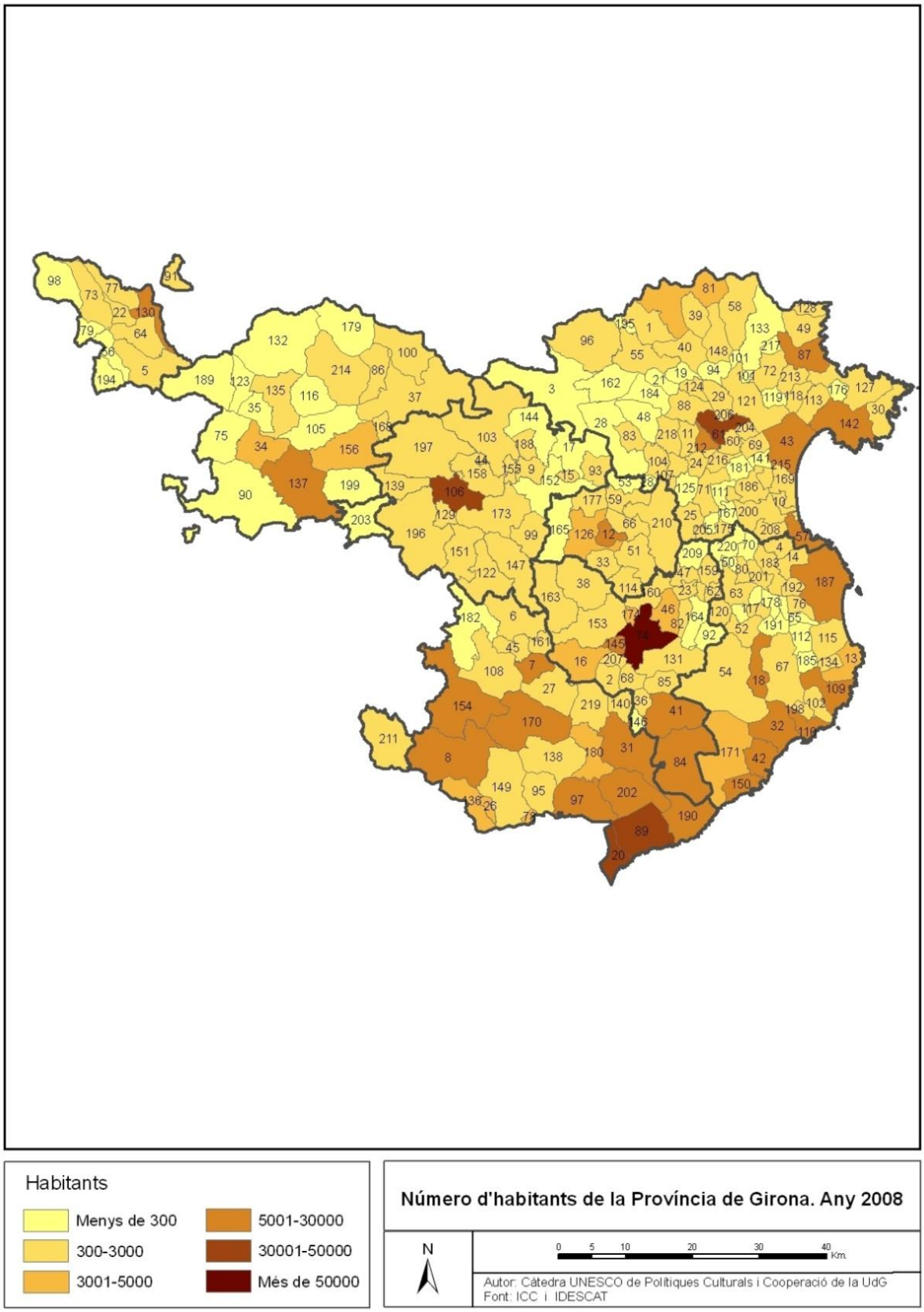
Habitants
Menys de 300
300-3000
3001-5000
5001-30000
30001-50000
Més de 50000
Número d'habitants de la Província de Girona. Any 2008
N
0 5 10 20 30 40 Km.
Autor: Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la UdG
Font: ICC i IDESCAT

4.- Metodologia

4.1.- L'UNIVERS DELS AGENTS DEL SECTOR CULTURAL A LES COMARQUES GIRONINES

Per a la identificació dels agents del sector cultural a les comarques gironines, s'ha procedit a cercar en diverses fonts d'informació de les administracions públiques, del sector privat i del tercer sector.

Les ***fonts directes*** són aquelles fonts a disposició de consulta pública. Les ***fonts indirectes*** són aquelles que han servit d'intermediàries per donar a conèixer l'estudi als seus associats o contactes i animar-los a participar-hi. Les ***fonts pròpies*** son el resultat d'un exhaustiu treball de camp.

S'evidencia l'enorme dificultat per trobar dades fonamentades i realistes sobre els agents culturals de l'àmbit local, que queden poc recollits en estadístiques i llistes oficials. Per aquest motiu, en molts casos l'estudi de camp detallat, a través d'entrevistes i converses amb coneixedors de la realitat cultural local, ha estat la millor estratègia per accedir a la informació de cada municipi.

Els agents identificats a través de totes les fonts consultades, i els que a títol individual han volgut participar en l'estudi, s'han introduït (previ registre voluntari) en una **base de dades** sotmesa a la legislació sobre protecció de dades i d'informació i emmarcada en l'àmbit científic, sota tutela del Grup de Recerca en Administració i Gestió de Polítiques Socials i Culturals associat a la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona.

4.2.- LES ENQUESTES

Considerant la base de dades obtinguda com l'*univers del sector cultural* a les comarques gironines es determina, amb l'assessorament del Departament de Matemàtica i del Servei d'Estadística de la Universitat de Girona, la *mostra representativa* que garanteixi una investigació qualitativa i quantitativa significativa i una anàlisi més fidel a la realitat.

La mostra s'ajusta a una classificació tipològica dels agents culturals en tres grans grups determinada d'acord amb les consultes prèvies amb experts i assessors de l'estudi. Aquesta classificació es basa en els perfils professionals més o menys determinats dels agents culturals. El resultat és la consideració dels següents grups d'agents culturals,

- Grup I. Empreses, agents, entitats, creadors, emprenedors
- Grup II. Responsables d'equipaments culturals
- Grup III. Tècnics municipals de cultura i gestors culturals

A cada un d'aquests tres grups d'agents culturals definits, se'ls envia una enquesta dissenyada *adhoc*, coincident en un 80% de les qüestions i específica en un 20% de les qüestions plantejades.

4.3.- LES ENTREVISTES

El segon nivell d'anàlisi utilitzat en aquest estudi és l'entrevista qualitativa, una eina característica del treball de recerca en el camp de les ciències socials. [2]Les entrevistes s'han realitzat a una selecció, dels agents registrats, una selecció feta d'acord a criteris específics i que no és excloent (els entrevistats han rebut al mateix temps l'enquesta). A través de les entrevistes es pretén recollir la informació més qualitativa, que sovint és difícil captar en una enquesta. L'entrevista és l'eina per detectar debilitats, mancances, punts forts, oportunitats, i recollir, bàsicament, el grau d'opinió i satisfacció dels entrevistats. Està pensada per aportar informació de caràcter qualitatiu que pugui enriquir i complementar la informació més quantitativa de l'enquesta. Al mateix temps, esdevé l'eina més oportuna per estudiar casos «fronterers» que no es poden recollir en el model d'enquesta o per donar a conèixer altres agents i realitats.

4.4.- ELS GRUPS DE TREBALL

Més enllà de l'anàlisi individualitzada de casos a partir de les enquestes i entrevistes qualitatives, el present estudi inclou també un tercer nivell d'aprofundiment a través de grups de treball o *focus grup*, d'acord a aquesta metodologia d'estudi qualitatiu[3] que parteix de la consideració que els resultats del comportament o opinió d'un conjunt d'un grup d'individus és superior, sota determinades condicions, a la suma dels resultats individuals dels membres que el componen.

4.5.- L'ANÀLISI DE LA INFORMACIÓ

L'anàlisi de la informació ha estat organitzada en 4 grans eixos temàtics: territorial, sectorial, econòmic i estratègic, amb l'objectiu de garantir diferents perspectives d'anàlisi que son fonamentals en el camp de les polítiques culturals i que milloren al nostre entendre, la interpretació de les dades obtingudes.

---

[2] Valles Miguel S. Entrevistas cualitativas. CIS Centro de Investigaciones Sociológicas. Madrid 2002

[3] Gutiérrez Brito, J. Dinàmica del grupo de discusión. CIS Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid 2008

FITXA TÈCNICA	
ESTUDI DEL SECTOR CULTURAL A LES COMARQUES GIRONINES	
Àmbit temporal de l'estudi:	Any 2008
Àmbit territorial:	Comarques gironines
Població total comarques gironines (any 2007):	709.246 habitants / 9.8% de la població total de Catalunya
Total de registres d'agents culturals identificats en el territori:	2.012
Registres actius[1] (a data de tancament de l'estudi):	1.801
Sobre un total de 1801 registres, i per a preguntes de resposta tancada, la mostra d'enquestes significativa és de 317 per obtenir una precisió de +/- 0.05 (95% de confiança)	
Mostra significativa:	317
Enquestes enviades:	1.801
Enquestes llegides[2]:	803
Enquestes contestades:	424 (un 23.54 % del total)
Entrevistes personals realitzades:	37
Participants experts a grups de treball:	15

5.- Anàlisi de la informació

5.1.- LA DIMENSIÓ TERRITORIAL

A l'hora de fer un estudi sobre el sector cultural a les comarques gironines resulta imprescindible tenir en compte aquestes petites–mitjanes ciutats, sovint capitals de comarques , així com el paper que juguen els municipis petits com a espai de la vida cultural. És precisament en aquests nuclis de població on s'ubica una part important dels agents culturals, alguns amb una projecció més enllà del seu territori. Aquesta resulta ser una de les característiques més important del nostre territori i que no es recull en altres treballs sobre les dinàmiques cultura i territori a Catalunya.

La identificació dels agents i equipaments en cada un dels municipis, ha estat una de les fases més complexes i llargues de l'estudi degut a la inexistència de cap estudi previ similar i a la diversificació de fonts d'informació. Com s'exposa a l'apartat de la metodologia, s'ha recorregut a diverses fonts per recollir informació i dades. El resultat total en el moment de tancar la base de dades és de 2012 registres. Evidentment, no es tracta d'un número final, ja que és impossible arribar a una totalitat d'agents i equipaments per la diversitat del propi sector i els diferents nivells de consolidació dels projectes recollits, però considerem la xifra una dada bastant significativa per poder emetre comentaris i reflexions sobre el perfil dels agents culturals que composen el sector a les comarques gironines.

A nivell general, es constata el dinamisme de molts municipis petits que, malgrat tenir una baixa densitat de població, tenen un alt índex de vida cultural. Els municipis capitals de comarca concentren sempre un volum important de la població i, al mateix temps, de presència d'agents i equipaments culturals.

Una de les característiques de les comarques gironines són alguns pobles de menys de 300 habitants amb una presència d'agents molt significativa. Aquest fenomen també es dóna en alguns municipis entre 1000 i 3000 habitants que tenen una presència d'agents significativa. L'estudi planteja un exercici de càlcul d'un índex d'agents culturals per municipi, que dona resultats sorprenents, que conviden a la reflexió i a un cert canvi de perspectiva en les previsions i polítiques culturals.

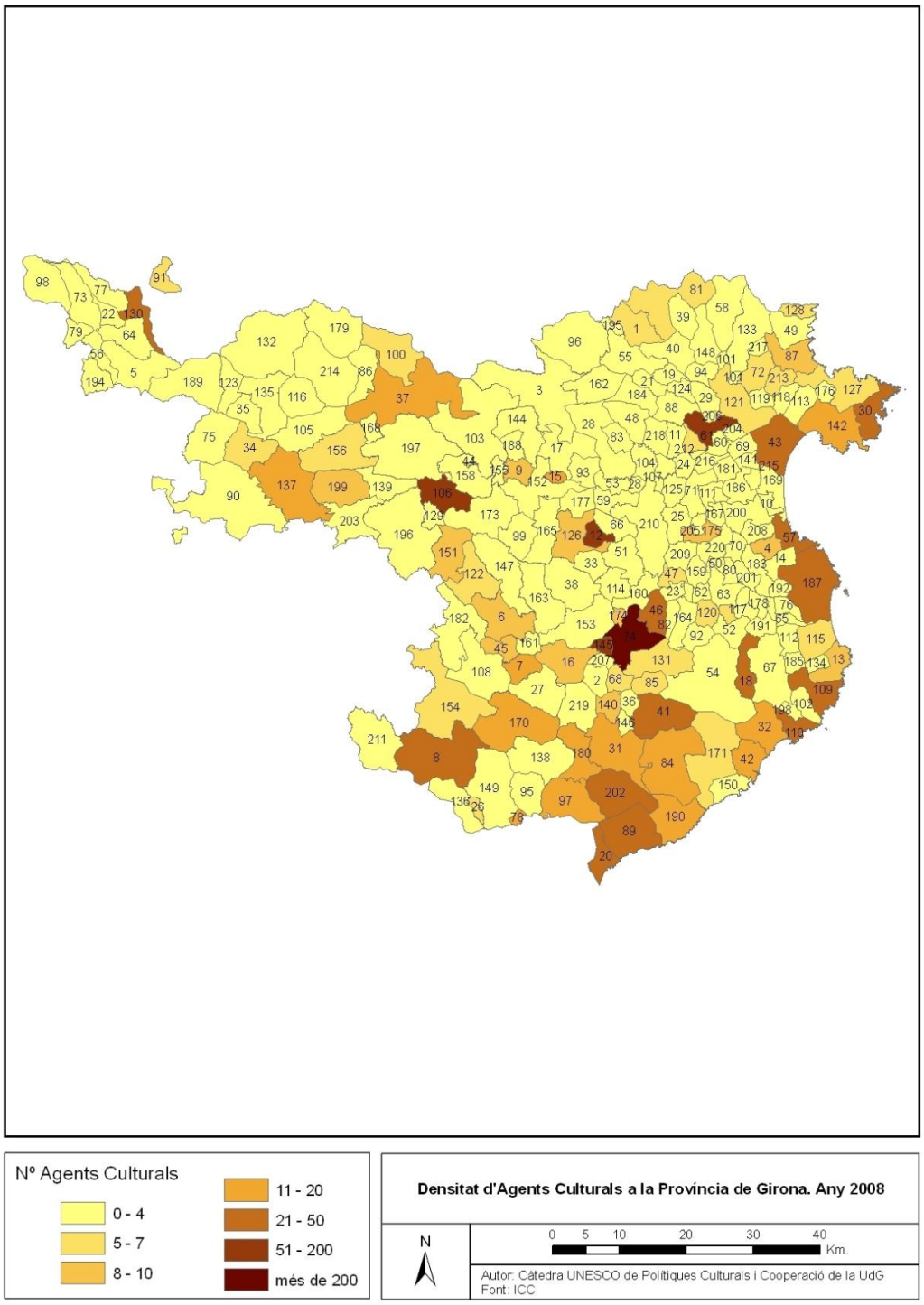

Pel que fa a la distribució comarcal d'aquests agents culturals, el mapa evidencia la divisió del territori en dos grans àrees definides a partir dels eixos de comunicació nord-sud (Autopista, ferrocarril, carreteres nacionals etc.)

Tanmateix, es fa evident l'aïllament i la diferència en termes demogràfics i d'agents culturals de les comarques del Ripollès i la Cerdanya així com la tendència natural a vincular-se més amb les comarques barcelonines que amb les de Girona, especialment des de la Cerdanya a partir de l'obertura del túnel del Cadí.

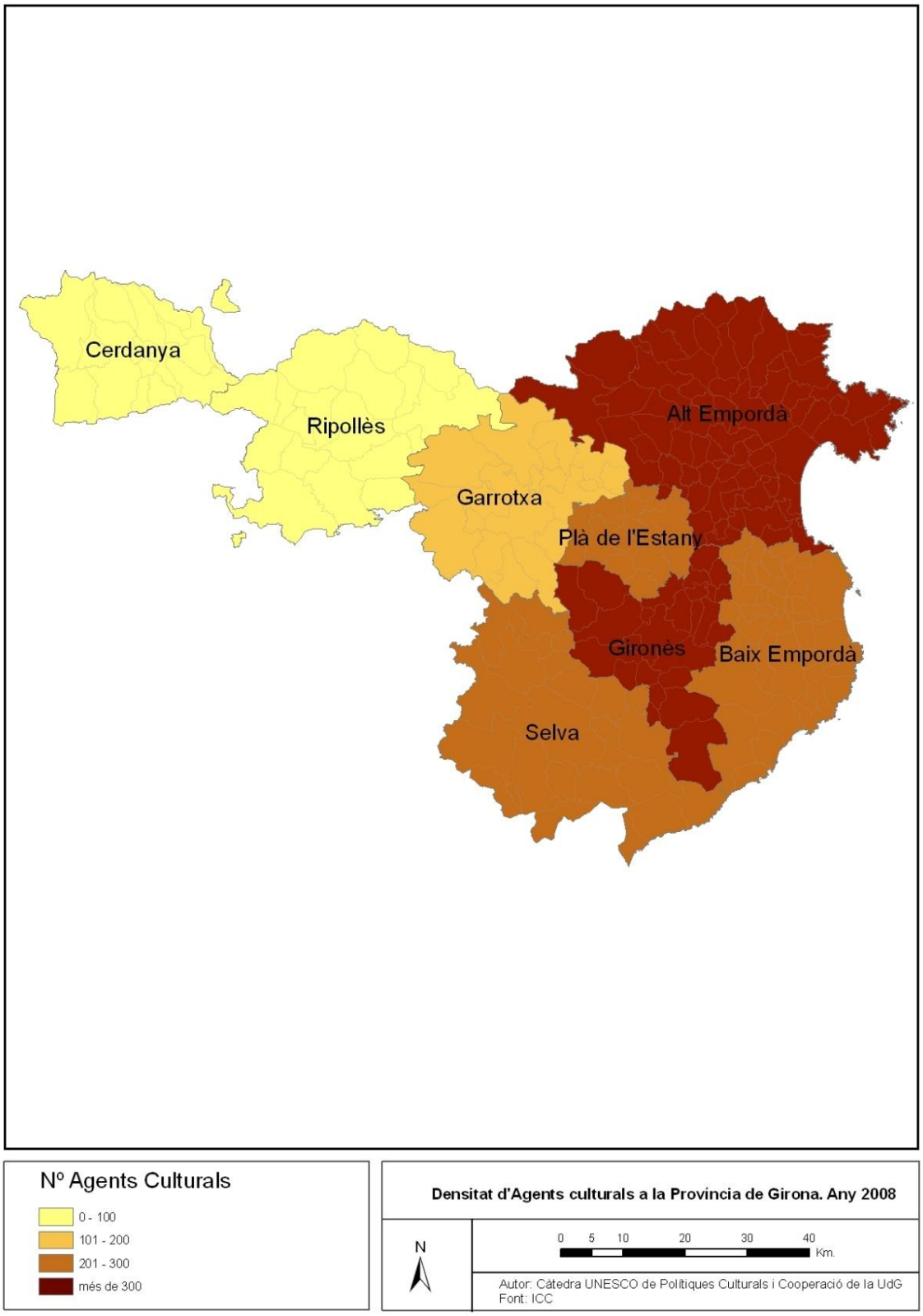

Si ens fixem en la tipologia de subsectors en els que es classifiquen els agents culturals d'acord amb la classificació europea i de la UNESCO, el Patrimoni Cultural (i natural), la Música i les Arts Visuals son clarament majoritàries a les comarques de

Girona, però al mateix nivell que la multisectorialitat. La classificació multisectorial recull tots aquells professionals que no treballen específicament amb una àrea artística o cultural concreta sino que tenen un perfil més generalista, de gestors, tècnics de cultura, consultors o empreses auxiliars que recolzen a diferents subsectors.

Distribució per subsectors del total d'agents i equipaments[4]

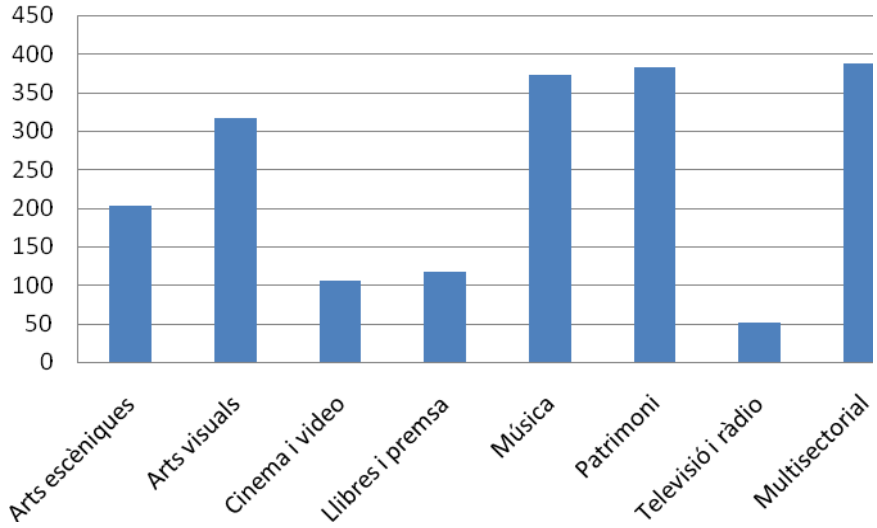

Distribució per subsectors del total d'agents i equipaments.

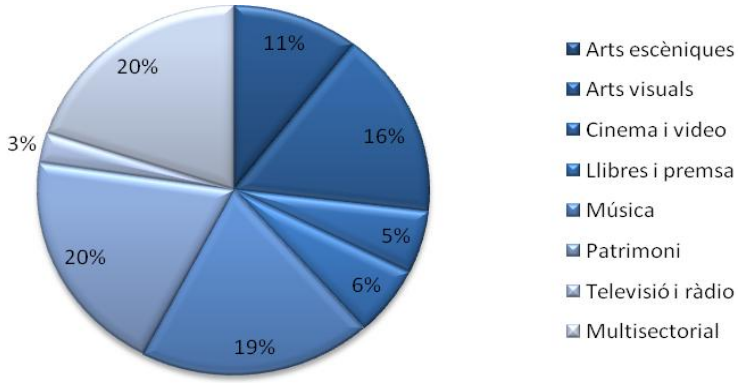

5.2.- La dimensió interna. Dinàmiques del sector cultural: l'articulació dels agents

- [4] Patrimoni inclou: biblioteques, arxius, museus, centres de visitants i d'interpretació del patrimoni cultural i natural. Llibres i premsa inclou el sector editorial i de distribució.

5.2.1.- Públic, privat i tercer sector

Per identificar els agents culturals que actuen i vertebren el sector cultural a les comarques gironines s'ha partit, com s'explica en la part de metodologia, d'una concepció molt àmplia d'agent, entenent com a agents culturals totes aquelles persones, institucions, entitats i/o empreses que intervenen en qualsevol estadi de la cadena de producció del fet cultural.[5]

La classificació segons la tipologia de sectors:

- En el sector privat hi trobem la majoria dels creadors, emprenedors, gestors culturals independents i directors d'empreses culturals, identificats fins al moment del tancament de l'estudi.
- En el sector públic s'hi ubiquen tots els tècnics culturals municipals i els responsables dels equipaments culturals públics, així com gestors culturals que treballen en l'àmbit públic,[6] identificats fins al moment del tancament de l'estudi.
- El tercer sector (o sector sense ànim de lucre) està compost per associacions, fundacions i entitats que generen una oferta cultural específica en l'àmbit local enteses com a agents individuals.[7]

Segons les dades obtingudes, un 48% dels agents identificats són del sector privat; un 30% del públic, i el 22% del tercer sector. Aquestes dades justifiquen la necessitat d'orientar estudis d'aquest tipus des d'un vessant que contempli els tres sectors, ja que és la manera d'obtenir una imatge més propera a la realitat. Sovint es realitzen estudis sobre el sector públic i, en menor mesura, sobre el tercer sector, però una visió conjunta de les tres tipologies és la millor manera d'aconseguir un retrat de com funciona i s'articula realment el sector.

Cal assenyalar que les barreres conceptuals i jurídiques entre tercer sector i sector públic, o entre sector privat i tercer sector, són cada vegada més difuses i complexes. Bona part, per exemple, de les fundacions culturals de caràcter privat creades fins a la darrera modificació de la Llei catalana de fundacions[8] tenen una dedicació pressupostària i de personal essencialment pública. I bona part de les associacions culturals tenen un to més proper al món privat, ja que gestionen oferta de serveis i generen llocs de treball en l'àmbit de la cultura que no queden reconeguts formalment. La darrera modificació de la Llei catalana de fundacions i la d'associacions contribueix també a aclarir aquesta situació.

---

[5] Aquest estudi no ha considerat la qüestió de la demanda o consums culturals.
[6] I que no són ni tècnics municipals de cultura ni responsables d'un equipament cultural: auxiliars de biblioteca, auxiliars d'arxius, tècnics de museus, de teatres, etc.
[7] Enteses com a persones jurídiques.

[8] http://civil.udg.edu/normacivil/cat/Persona/PJ/L5-01.htm

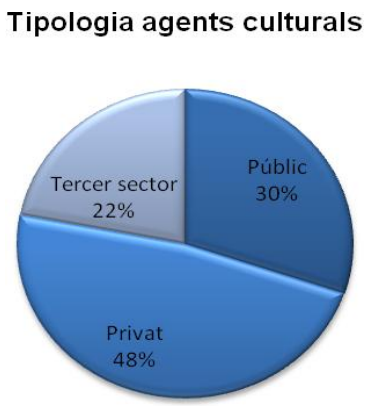

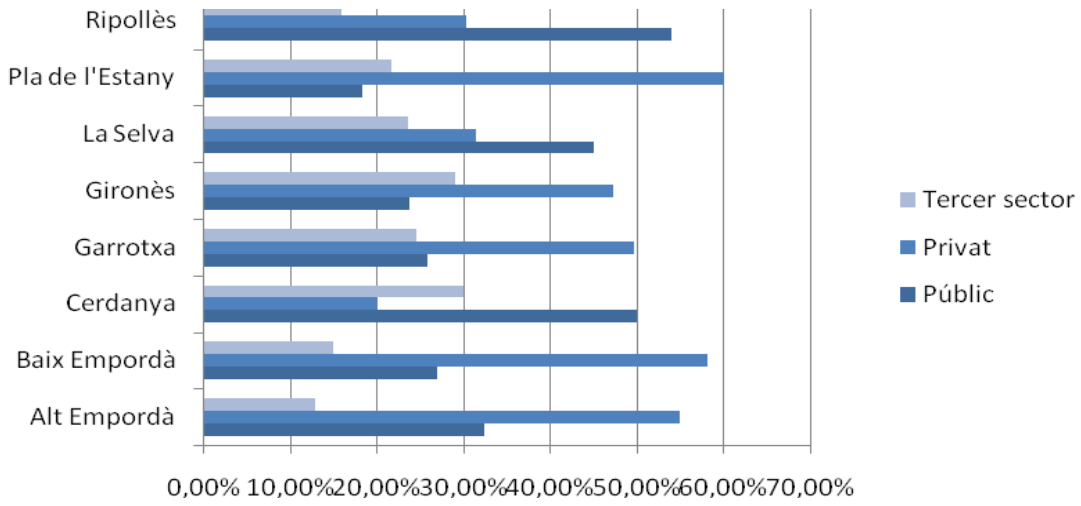

5.2.2.- Perfils professionals i subsectors

Per observar quines característiques tenien les persones que treballaven en cultura i quines relacions s'establien entre els diferents agents culturals de les comarques gironines siguin del sector públic, privat o del tercer sector, ens hem cenyit a la mostra representativa definida i a la informació obtinguda a partir de les enquestes.

Recordem que la mostra dels agents ha estat calculada d'acord a tres grans grups organitzats amb criteris de diferenciació dels perfils professionals:

- Grup I. Empreses, entitats, creadors, emprenedors
- Grup II. Responsables d'equipaments culturals
- Grup III. Tècnics municipals de cultura i gestors culturals autònoms

D'entrada és important remarcar que un 59% dels agents de les comarques gironines, segons aquesta mostra, pertanyen al que hem definit com a grup I, on s'inclouen perfils professionals molt diferents i variats, un 27% al grup II i un 14% al grup III amb uns perfils professionals molt més concrets

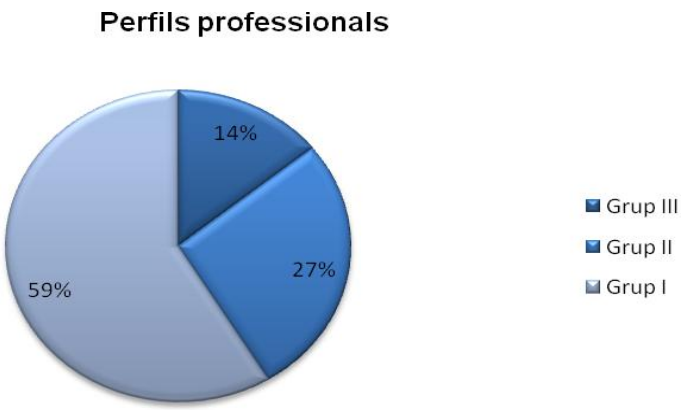

Grup I. Empreses, entitats, creadors, emprenedors

Per a la tipificació del sector cultural, resultava fonamental saber en quin camp professional[9] i en relació a quin subsector cultural específic es classifiquen aquest percentatge tant important d'agents. Una primera dada significativa és que el 70,1% es defineix a si mateix situant-se en més d'un perfil professional i subsector evidenciant per tant una clara tendència a la transversalitat i a la multidisciplinarietat.

Pel que fa a subsectors, en el cas del grup I on hi trobem els representants de les empreses, les entitats, els creadors i els emprenedors, un 23% de les respostes se situen en el camp de les arts visuals; un 20% en el de la música; un 17% en el de llibre i premsa; un 15% en el camp del patrimoni; un 14% en el camp de les arts escèniques, i un 11% en l'àmbit de cinema i vídeo..

Pel que fa a tasques o àmbits professionals En el camp de les arts visuals i plàstiques, que suposen un 23%, destaquen en primer lloc els que es defineixen com **creadors,** camp en el qual la **fotografia**, com a creació específica segons l' Institut Català de Noves Professions, té una presència significativa**;** seguits a molta distància pels que treballen en les arts visuals i plàstiques però com a **educadors**, i finalment, els que hi treballen des del **màrqueting i la comunicació**. En quart lloc, trobem els documentalistes, els comissaris d'exposicions, els crítics d'art, els administradors de galeries d'art i marxants i algun restaurador.

[9] *Les professions de la cultura*. Generalitat de Catalunya, 1997.

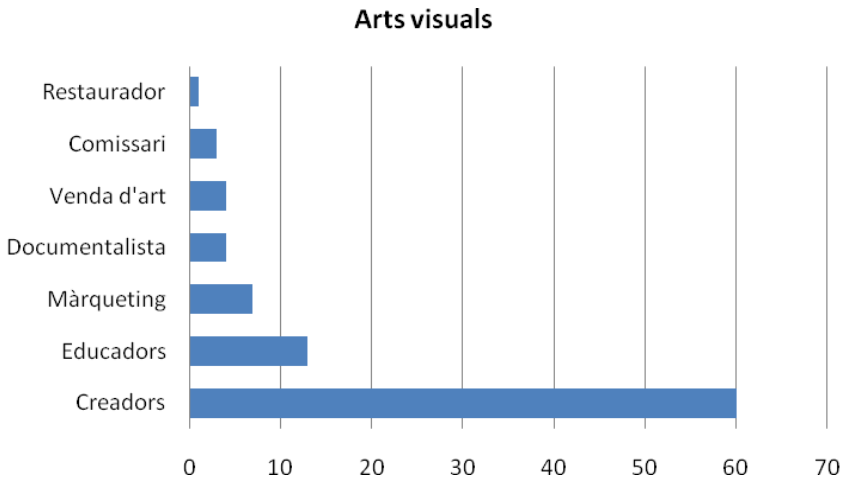

En el camp de la música (20%), destaca especialment la **interpretació musical**, ja sigui instrumental de conjunt, vocal de conjunt, solista vocal o solista instrumental. En segon lloc, trobem la **composició, adaptació i lletrista,** seguit de la **direcció artística**, ja sigui de cor o d'agrupació instrumental. Finalment, i per ordre d'importància, la **programació**; l'educació o formació; la producció, i la representació i gestió de músics i grups musicals.

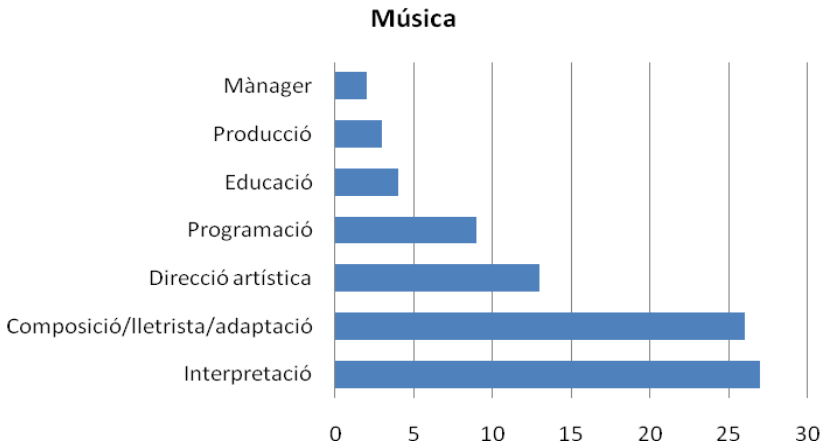

El tercer subsector més esmentat és el de llibre i premsa (17%). En aquest cas destaquen també els perfils més creatius, com el d'**escriptor i redactor**; seguit de la venda i distribució, amb un pes important dels **llibreters**. En tercer lloc, la **direcció editorial**, i al darrere, la **il·lustració** i les tasques més tècniques de correcció, disseny i maquetació. En l'últim graó hi trobem la producció.

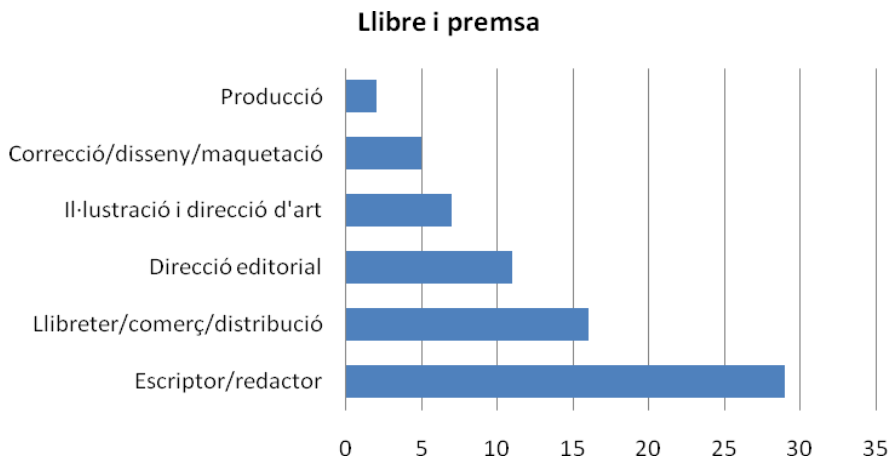

En el camp del patrimoni cultural i natural (15%), el perfil més mencionat és el de **documentació,** catalogació, arxiu i tasques d'auxiliar de biblioteca en museus i centres d'interpretació. Destaquen, en segon lloc, els perfils vinculats al món de les **exposicions** (disseny, comissariat, muntatge...). En tercer lloc, no gaire lluny, apareix la tasca **educativa**, informativa i de difusió; seguida finalment de la investigació, conservació i restauració i del màrqueting i les relacions públiques.

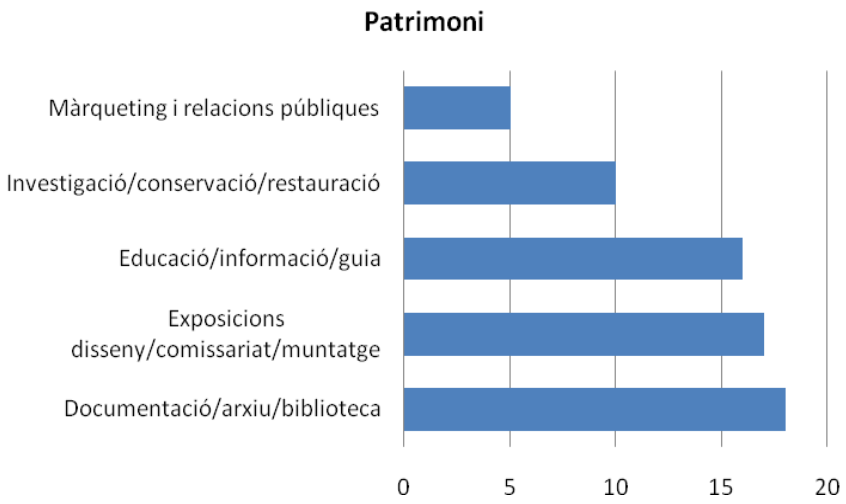

En el camp de les arts escèniques (14%) destaca de manera important l'**escriptura de teatre**, seguida de molt a prop pels **actors i actrius**, la **direcció** i la **dansa**, és a dir, els perfils més creatius, mentre que els més tècnics o empresarials (producció, direcció d'escena, agents...) hi tenen menys presència.

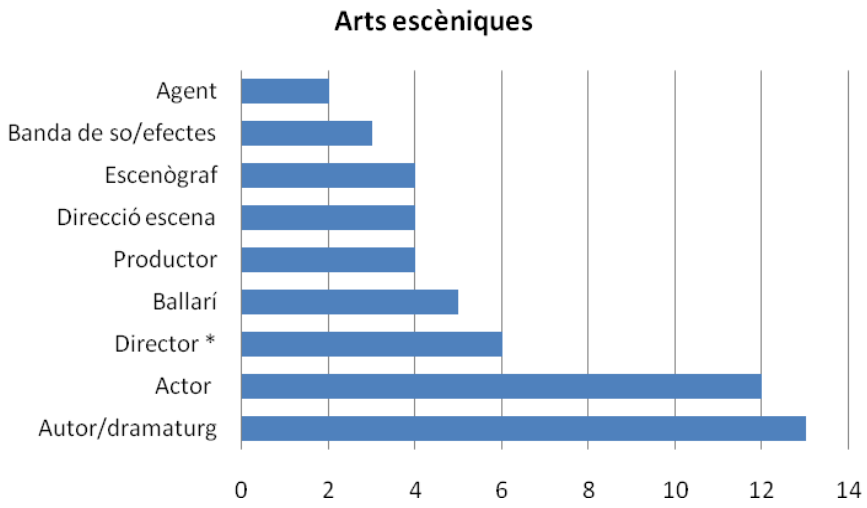

En l'àmbit de cinema i vídeo (11%), els perfils professionals més esmentats són el de **direcció** (incloent-hi la direcció artística i de fotografia), el de **guionista**, la **composició i interpretació musical** i l'**actuació i locució**; seguits de la producció, els tècnics (càmera, so) i les tasques auxiliars (escenografia i figurinista).

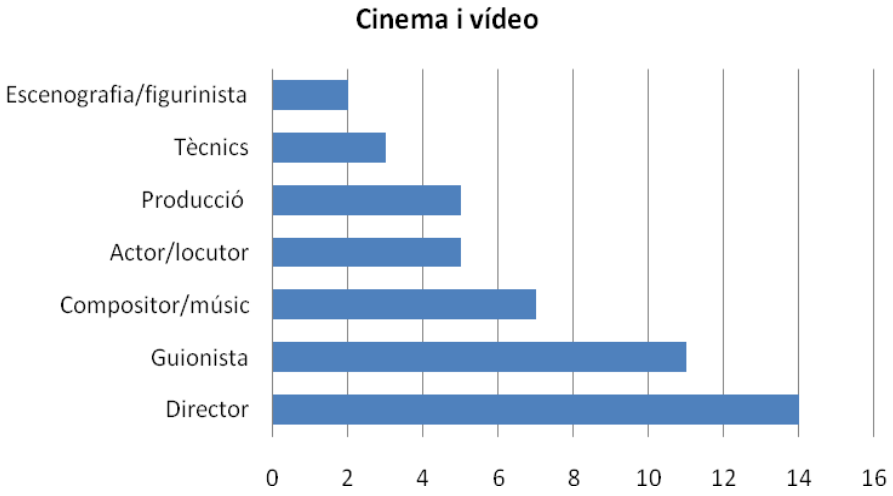

Grup II: Responsables d'equipaments culturals

El perfil professional del grup II és més homogeni. Els responsables d'equipaments culturals solen ser agents que provenen de formacions molt diverses o en bona mesura i cada vegada més, gestors culturals professionals en sentit genèric o en alguna especificitat subsectorial. Es tracta d'un perfil amb un caràcter molt definit, centrat en la gestió o direcció de diferents línies professionals, i amb especificitats molt concretes segons l'equipament. Bona part d'ells són museòlegs, arxivers, bibliotecaris, gestors de patrimoni cultural o natural, programadors i directors de teatres i auditoris etc.

Son els grups professionals més consolidats i clarament vinculats a la gestió pública de la cultura malgrat que existeixen cada vegada més equipaments de caràcter privat sense ànim de lucre a les comarques gironines.

Els perfils professionals del grup II ens interessaven com a subgrup perquè estan directament vinculats a la gestió dels **equipaments culturals. Els equipaments** tenen un paper molt important en el dinamisme cultural dels municipis gironins, ja que sovint són centres de trobada de diferents iniciatives, espais per a la participació ciutadana i punts de trobada del sector cultural. Per *equipaments* entenem: teatres, auditoris, museus, biblioteques, arxius, sales d'exposicions, espais polivalents, centres de formació, llibreries, sales de lectura, centres de visitants, etc.

Equipaments / comarques

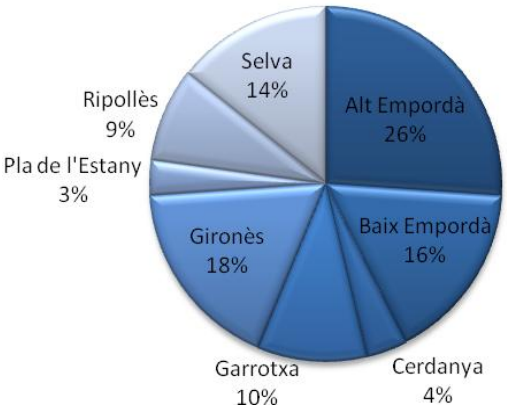

Tipologia equipaments segons PEC Cat 2009-2019

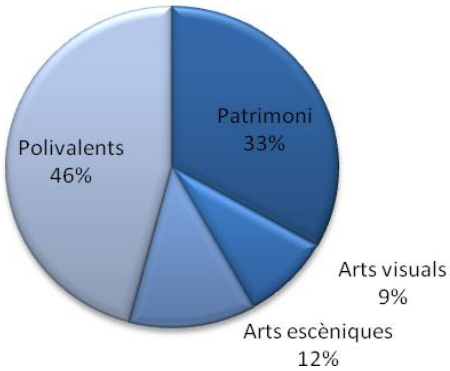

Grup III: Tècnics de cultura i gestors culturals

El perfil professional del grup III és, probablement, el perfil més acotat, definit i homogeni. De caràcter majoritàriament jove i molt vinculat de manera específica al món de la gestió cultural com a proposta professional. Un 44% d'aquest grup afirmen per exemple, haver treballat sempre en cultura. Mentre que un 56% provenen d'altres camps o sectors.

Aquest percentatge coincideix plenament amb el de tècnics de cultura més joves, aquells que fa menys de deu anys que treballaven en el sector cultural, i confirma el caràcter recent del sector cultural com a tal.

5.2.3.- L'emprenedoria i la iniciativa privada.

Es important, per la proporció que representa, aprofundir en l'observació d'aquest primer grup de professionals més privat i independent i en el coneixement, per tant, de les **iniciatives empresarials o d'emprenedors, individuals o col·lectives** que, des del vessant privat o del tercer sector, dinamitzen el sector cultural.

El percentatge del 59% d'agents que pertanyen clarament al sector privat i del 22% en el tercer sector, és una dada sorprenent, que probablement evidencia els resultats de molts anys de polítiques culturals orientades a la promoció de la cultura i la pràctica cultural i a la tendència més global de configuració de la societat del coneixement. En qualsevol cas, és una dada que posa de manifest la necessitat de prendre perspectives diferents i més àmplies en el disseny de polítiques i la presa de decisions.

Cal destacar, d'entrada, que aquest és un procés jove, la majoria de les iniciatives (70%) tenen menys de 20 anys.

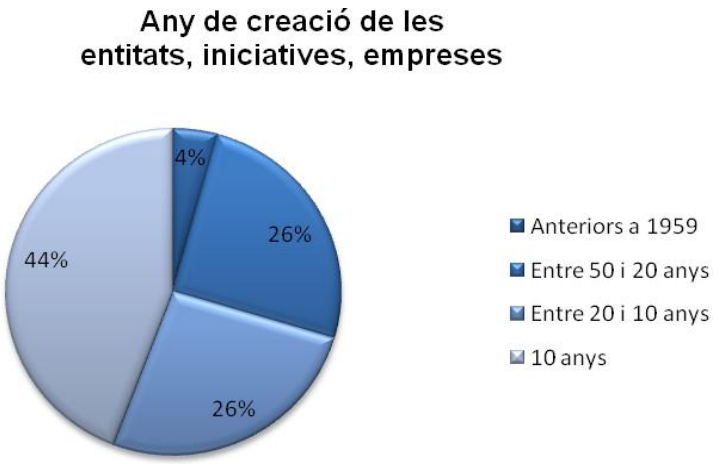

Un altre aspecte per entendre el caràcter d'aquestes propostes són les motivacions o punts de partida d'aquestes entitats, projectes i empreses. En aquest cas, es va formular una pregunta oberta que permetés als enquestats un tipus de resposta més qualitativa. Per analitzar-les, s'ha realitzat una feina d'agrupació de les dades obtingudes segons els paràmetres següents:

a) Vinculades a la investigació, recerca, documentació o conservació.
b) Vinculades a la creació o expressió artística.
c) Vinculades a la voluntat de sostenibilitat i professionalització del projecte.
d) Vinculades a la voluntat de difusió i divulgació.
e) Vinculades a la formació o relació entre la cultura i l'educació.
f) Vinculades a la participació en la vida social i cultural.
g) Vinculades a la innovació.

S'observa que moltes de les inicatives són fruit de la voluntat de **sostenibilitat i professionalització del projecte**. En molts casos, es tracta d'empreses de diferent

format que persegueixen ser sostenibles a partir d'una projecte cultural. Per tant, dominen en aquest grup les iniciatives de caràcter privat. Vegem algunes de les motivacions més significatives en aquest sentit:

«*Crear un segell editorial de caràcter local*»
«*Oferir un servei especialitzat en la venda de llibres*»
«*Crear una empresa especialitzada en gestió privada de projectes culturals públics*»
«*Sobreviure*»

El segon gran bloc de respostes obtingudes és la voluntat de **difusió o divulgació**, que observem que en el sector cultural és molt potent. Hi ha una forta voluntat de divulgar i difondre tant el patrimoni cultural, històric o lingüístic com la cultura en general. Aquí hi trobem iniciatives majoritàriament vinculades als equipaments públics o del tercer sector.

«*Difondre la lectura*»
«*Difondre la música clàssica*»
«*Mostra i difusió de l'art contemporani*»
«*Difusió de la fotografia*»
«*Difusió de l'obra daliniana*»
«*Difusió del cinema africà*»

A continuació trobem les iniciatives que responen a una voluntat de **participació ciutadana en la vida social i cultural**. En aquest grup també dominen les propostes procedents de l'àmbit públic i del tercer sector, ja que moltes associacions se situen en aquest grup.

«*Treballar la interculturalitat*»
«*Formar una associació per unir diferents agrupacions musicals*»
«*Participació en la vida cultural a través del fet casteller*»
«*Gaudir del cant amb gent de la nostra edat*»
«*Crear una associació per trobar-nos els amants de la sardana*»

Un 15% de les respostes obtingudes apunten motivacions més relacionades amb **la creativitat i l'expressió artística**. Es tracta, en molts casos, d'iniciatives privades i del tercer sector que responen a un potencial creatiu.

«*Exercir l'exercici lliure de la pintura i combinar-ho amb el disseny gràfic*»
«*Expressar-me a través del cos i el moviment*»
«*Formar un grup de música amb el qual passar-ho bé tot aprenent música*»
«*Crear un grup de teatre on disfrutar de la nostra passió per aquest gènere*»

Amb menys presència, algunes iniciatives sorgeixen d'una voluntat d'**investigació, recerca o documentació**.

«*Ordenar la documentació comarcal*»
«*Promoure la recerca en història rural*»
«*Recuperar antics balls tradicionals i documentar-los*»

Punts de partida vinculats a la **formació o educació** són pocs, tot i que podem considerar que l'educació també s'aplica transversalment en els anteriors grups. Però pròpiament com a tal, es pot destacar algunes aportacions:

«*Formació de qualitat en l'àmbit de les belles arts*»
«*Crear una escola de dansa*»
«*Comunicació i serveis educatius en l'àmbit de la cultura*»

Pel que fa a motivacions més relacionades amb el tema de la **innovació**, que persegueixin oferir o potenciar la innovació en el sector cultural, també s'observa un baix nombre de respostes, tot i que també es tracta d'un tema que en molts casos es menciona en l'apartat d'estratègies.

«*Televisió cultural per internet*»
«*Incorporar les TIC a la cultura*»
«*Fer evolucionar la cultura amb les noves tecnologies*»

En el cas dels tècnics de cultura i gestors culturals, el grup III, més que les motivacions o punts de partida, que en el cas de les polítiques públiques són clars, es van investigar les línies d'acció de la seva tasca professional que percebien com a innovadores. Les dades obtingudes s'han agrupat de la manera següent:

- Dinamització d'espais socioculturals de caràcter polivalent
- Descentralització i desconcentració de serveis
- Programació i agendes locals d'activitats culturals
- Comunicació, difusió cultural o turística
- Participació ciutadana a través de la cultura
- Conservació, recerca i dinamització del patrimoni
- Educació cultural i ambiental
- Implantació de noves tecnologies en l'àmbit de la cultura
- Internacionalització
- Interdisciplinarietat i interrelacions administratives
- Consolidació d'equips, infraestructures i pressupostos
- Planificació estratègica

5.2.4.- La sensació de pertinença al sector cultural

Definits els agents culturals i el tipus d'iniciatives i projectes que duen a terme, és necessari fer una reflexió sobre fins a quin punt aquests agents senten que formen part d'un mateix sector, el cultural, ja que aquest és un aspecte molt important en la descripció que es durà a terme en aquest estudi del sector cultural de les comarques gironines.

On més complex resulta analitzar aquest sentiment de pertinença és en el grup I, on s'inclouen perfils molt diversos. Tot i així, les dades obtingudes són contundents, com podem veure en la gràfica següent:

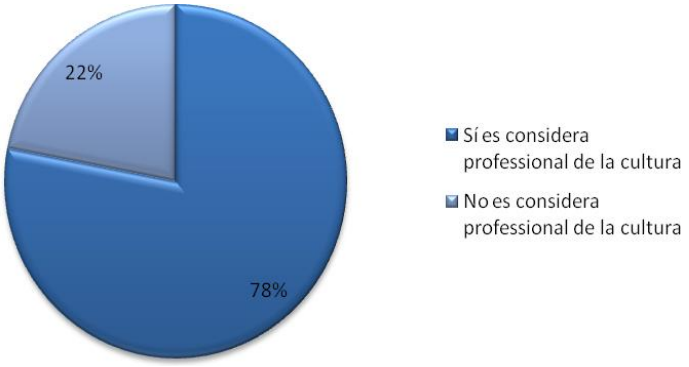

Existència d'un sector cultural

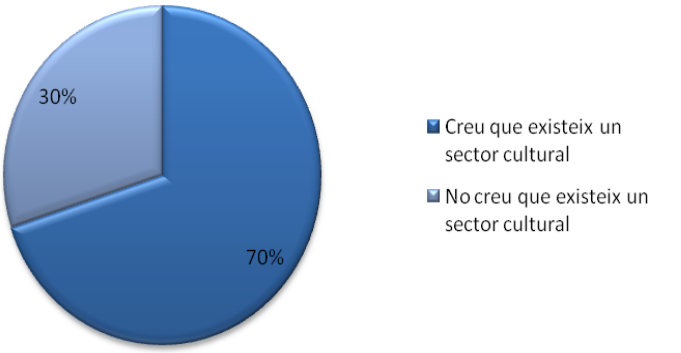

Pertinença al sector cultural

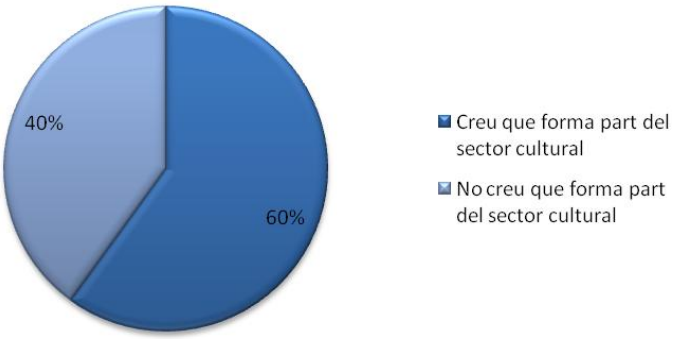

5.3.- LA DIMENSIÓ ECONÒMICA, EN CLAU D'OCUPACIÓ

5.3.1.- Economia i cultura

No hi ha un únic criteri d'anàlisi i d'avaluació de la dimensió econòmica del sector cultural. En la majoria de casos, es determina en termes de la magnitud d'alguna variable que es considera prou significativa; és el cas, per exemple, del valor afegit brut, o de la xifra d' ocupats en aquesta activitat etc.. Aquesta importància també es pot mesurar com l'impacte que desencadena la despesa interior (consum o inversió) i/o la despesa exterior. Aquestes dues aproximacions no són excloents i és útil emprar-les de manera complementària com pretén el compte satèl·lit de la cultura de Catalunya.[10]

El sector cultural es revela com un camp que, al mateix temps, té la capacitat de constituir identitat i esdevenir un mitjà per al desenvolupament d'accions innovadores que impulsen la creació d'ocupació. Aquest fet està guanyant pes en les diferents instàncies polítiques europees i estatals, conscients de la necessitat de resoldre el problema de l'atur, que s'ha convertit en una qüestió vital per a la integració europea, com podem veure en la citació següent:

> *«El tractat d'Amsterdam fa de l'ocupació una qüestió d'interès comú i un objectiu explícit de la Unió. Davant d'aquesta situació, el sector cultural es revela com un verdader motor de desenvolupament europeu. Es manifesta una correlació positiva creixent entre cultura i ocupació. El patrimoni cultural d'Europa és un element vital de la identitat europea i una font de creativitat que pot guiar les ulteriors evolucions de la integració europea. El potencial de la cultura segueix estant, malgrat tot, subestimat.»*[11]

A nivell de comarques gironines, les dades estadístiques oficials disponibles de treball cultural són només les d'ocupació pública

Tram	Treballadors
Menys de 5.000 habitants	101
5.000 a 20.000 habitants	145
20.000 - 50.000 habitants	110
50.000-100.000 habitants	116
Comarques gironines	**472**

Font: Estadística de despesa de l'Administració local a Catalunya. 2006

10

11 *Las industrias culturales y el empleo en los países de la Unión Europea*. Economic Affairs Series ECON 106A.

En total a Catalunya, amb xifres del 2008, podem parlar de 35.181 persones ocupades en el sector privat i 5.568 persones ocupades en cultura en el sector públic.

Arxius	1.131
Biblioteques	4.438
Museus	940
Arts escèniques	2.900
Arts visuals	422
Audiovisuals (2005)	8.500
Fonogrames (2005)	1.085
Libre	6.090
Premsa (2005)	9.675
Administració pública	**5.568**
Generalitat de Catalunya	1.669
Municipis	3.400
Diputacions	499
TOTAL	**40.749**

Font: 2008. Xifres culturals de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

Aquestes dades ens permeten si apliquem el percentatge d'acord amb la població total del territori (les comarques gironines suposen el 9,8% del total de Catalunya), arribar a una primera deducció: el total de treballadors públics en cultura que correspondria estadísticament parlant a les comarques gironines és el de 545 per a 2008.

Pel que fa a la ocupació en l'àmbit privat i del tercer sector, segons Xavier Greffe,[12] quan parlem de treball cultural ens trobem amb el problema que la majoria dels estudis es fonamenten en els sistemes nacionals de comptabilitat i registre, que treballen a partir d'unes classificacions d'activitats que, com hem vist, consideren de manera molt secundària o indefinida el fet cultural.

[12] Economista francès i professor de la Universitat de París I, és autor de nombroses publicacions en relació amb l'ocupació en cultura. Va ser un dels ponents en el darrer Seminari Internacional de Gestió Cultural de la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació.

Per això, recorrem a la mostra representativa dels agents culturals i a la informació obtinguda a través de l'enquesta on es va demanar a tots els participants en l'estudi que donessin les dades relatives al nombre de treballadors vinculats al seu projecte l'any 2008 i que fessin una previsió del nombre de treballadors que creien que hi treballarien l'any 2010. Malgrat que l'enquesta ha estat realitzada al llarg del 2008 i el 2009 i, per tant, en un context ja clarament de crisi institucionalitzada, en la taula següent es constata una certa sostenibilitat dels projectes i una tendència interessant al creixement de l'ocupació en cultura.

	2008	2010	% de creixement
Grup I	868	966	11.29
Grup II	613	659	7.50
Grup III	271	295	8.85
Total segons mostra	1.752	1.920	9.59

La tendència a creixement de l'ocupació és comú en els tres grups[13] però és lleugerament superior en el grup I, on s'inclouen les iniciatives privades i del tercer sector. Aquest fet s'explica per la tendència del sector públic, en moments de crisi, a retallar la contractació, amb totes les contradiccions que això genera sobre un mercat de treball actual absolutament desestabilitzat.

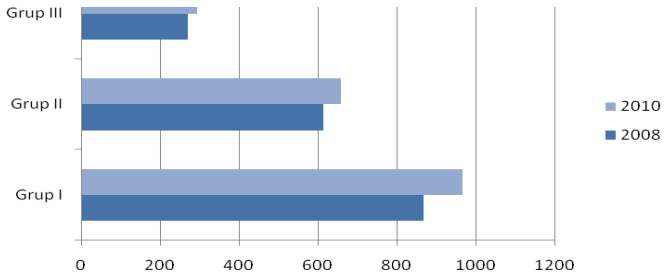

[13] Per definició de grups, dirigir-se a la pàgina 23

5.4.- LA DIMENSIÓ ESTRATÈGICA

A partir de les dades de l'estudi es presenta en aquest apartat, un conjunt de reflexions estratègiques que permeten recollir en format DAFO els punts que s'extreuen del treball per la identificació del propi sector cultural

Fortaleses:

- L'àrea metropolitana de Girona configura una regió amb suficient pes cultural i històric per esdevenir un referent a nivell internacional.
- Les comarques gironines inclouen un conjunt divers de paisatges, gents i tradicions.
- Les dimensions reduïdes del territori i dels seus nuclis urbans permeten una relació més propera entre els mateixos agents culturals i amb la societat en general.
- El territori ha estat, tradicionalment, un eix de comunicacions entre Espanya i Europa i l'eix del Mediterrani. Aquest eix s'ha reforçat, en els darrers anys, amb infraestructures de mobilitat d'altes prestacions.
- La riquesa paisatgística i cultural del territori és un factor d'atracció turística important que, en els darrers anys, s'està consolidant com a oferta de turisme de qualitat amb un model més sostenible, cultural i alternatiu.
- Els municipis de les comarques gironines, malgrat la baixa densitat de població, presenten una alta densitat d'agents culturals.
- El sector cultural de les comarques gironines és molt equilibrar amb un bona distribució entre el sector públic, privat i tercer sector.
- Un nombre significatiu de propostes culturals i creatives de les comarques gironines tenen una marcada projecció internacional, una forta capacitat d'atracció i una forta presència mediàtica.
- La qualitat de determinats projectes o iniciatives de l'oferta cultural gironina és molt alta.
- Es destacable la presència d'un nombre considerable de petites empreses i emprenedories culturals de caràcter jove, marcadament transversal i innovador.
- Hi ha un fort interès per la formació per part dels agents culturals.
- Existeix una potent xarxa d'equipaments culturals distribuïda de manera equilibrada arreu del territori (un 21% dels equipaments culturals de Catalunya estan situats a les comarques gironines amb un 9,8% de la població catalana, segons el PEC Cat 2009-2019).
- El tercer sector té un pes significatiu en el fet cultural i genera un alt dinamisme i participació ciutadana.
- La Universitat de Girona compleix una funció destacada com a important agent formatiu i d'investigació de primer ordre, complementada per una important xarxa d'instituts de recerca de primer nivell vinculats al territori.
- El percentatge de subcontractació de serveis que genera el sector cultural de les comarques gironines és molt alt.
- Hi ha una tendència al creixement de l'ocupació cultural gironina**.**
- Es dona la percepció per part dels agents culturals d'un nivell molt alt de creativitat i activitat cultural a les comarques gironines.

Oportunitats:

- La important inversió econòmica prevista en infraestructures de comunicació que milloraran l'accessibilitat a totes les comarques.
- D'interès coordinat de les administracions públiques per conèixer a fons les dinàmiques del sector cultural i identificar-ne els seus agents.
- El reconeixement de la creativitat i la diversitat cultural com a factor de desenvolupament per part de polítiques sectorials europees de turisme, l'educació, el medi ambient, el món rural i l'atenció social.
- La consolidació de noves marques regionals més properes al territori gironí com l'Euro regió Mediterrània de caràcter transfonterer.
- La inversió inicial mitjana que es requereix per crear les empreses culturals és molt baixa i presenten una major taxa de supervivència que la resta d'empreses.
- Les empreses culturals son més resistents en contextos de crisis.
- Es dona una tendència de l'empresa privada a integrar la cultura en les seves estratègies i polítiques de responsabilitat social empresarial.
- Les TIC ofereixen moltes possibilitats com a eina de relació amb el món i com a indústria cultural específica a la que cal dotar de continguts.
- Hi ha un ús creixent de les TIC com a eina de treball en xarxa entre els agents culturals
- El context de crisi és una oportunitat per a la reflexió i la redefinició de noves polítiques culturals.
- Hi ha una consideració creixent de la cultura com a factor de sostenibilitat.
- La gent jove té un interès creixent en el treball creatiu en general i una tendència a utilitzar el sector cultural com a vehicle i/o com a destí professional.
- La cultura és un element d'atracció i valor afegit per a altres activitats econòmiques i innovadores.
- Hi ha una capacitat per activar el potencial econòmic existent en la bona gestió de la cultura mitjançant la implantació d'activitats econòmica.

Debilitats:

- La forta concentració de recursos, serveis, equipaments i oferta cultural a la ciutat de Girona a vegades no deixa percebre el paper de la resta de municipis.
- El marc administratiu provincial, malgrat estar organitzat en comarques, implica la coexistència de realitats culturals, socials i paisatgístiques molt dispars que dificulten el reconeixement com a territori.
- Una xarxa de comunicacions i transport públic deficient entre algunes comarques gironines fora de le'ix nord-sud ha contribuït a la desarticulació del territori.
- El model turístic tradicional i la segona residència es concentra en municipis determinats i incideix en una forta estacionalitat en l'activitat cultural.
- El desconeixement mutu, la falta de comunicació i la manca de tradició de cooperació i coproducció entre els agents culturals de les comarques gironines conformen un sector cultural poc cohesionat. Aquest fet es dóna, no només entre sector públic, privat i tercer sector, sinó també entre els diferents subsectors de la cultura.
- Existeix poca tradició i experiència de treball en xarxa tant en el sector públic, com en el privat i el tercer sector i això accentua l'escassa organització professional cultural.

- Els agents culturals reconeixen una falta d'informació unificada d'altres iniciatives, que genera descoordinació, sobre oferta i contra programació cultural i que sovint invalida els esforços de difusió.
- La informació cultural en els mitjans de comunicació local és feble i de poca qualitat.
- L' oferta formativa territorial a nivell d'especialització cultural és insuficient en relació a la demanda.
- El caràcter localista de part dels agents culturals no afavoreix la incorporació a algunes polítiques públiques culturals en un context de globalització i internacionalització.
- Hi ha una queixa majoritària des del sector de poca accessibilitat dels agents no institucionals a una xarxa d'equipaments molt decantada al subsector del patrimoni (biblioteques, arxius, museus...) i les arts escèniques tradicionals.
- La xarxa d'equipaments culturals existent no respon a les necessitats i usos específics de diferents iniciatives i propostes culturals pròpies de subsectors menys institucionals (música, dansa, cinema...) i, sovint, més vinculades a l'educació i la participació ciutadana.
- Hi ha una manca de reconeixement i visibilitat del treball que du a terme el voluntariat cultural en relació a altres tipus de participacions desinteressades (voluntariat social).
- No existeixen línies ni institucions preocupades per la recerca en el sector cultural.
- Els agents culturals tenen la percepció clara de què manca una política i una planificació estratègica en cultura específica per les comarques gironines en tots els nivells de l'administració.
- Les indústries culturals com a tals tenen poc pes a les comarques gironines.
- No hi ha un reconeixement dels nivells professionals de la cultura en la contractació pública i privada.
- La subcontractació de determinats serveis culturals per part de l'administració pública es fa en condicions de clara precarietat econòmica i no permet mantenir un sector privat.
- Els projectes i empreses culturals tenen una dificultat específica de finançament que es veu agreujada per la poca tradició de patrocini i mecenatge i la manca d'inversions privades en cultura.
- Hi ha un desajust entre les necessitats reals de programació i inversió dels equipaments i els pressupostos públics, que tendeixen a la reducció continuada.
- Les subvencions no s'adapten a la realitat cultural territorial i als formats més innovadors, així com la poca informació existent i la sobre burocratització dels tràmits administratius que requereixen.
- Hi ha una clara tendència a destinar recursos públics a activitats o propostes culturals consolidades o molt estacionals i mediàtiques i poc risc per a la innovació i sostenibilitat
- Hi ha pocs plans estratègics de desenvolupament socioeconòmic i cultural específics en gran nombre de municipis gironins.
- A les comarques gironines, la reticència social i política a la innovació i a la creació contemporània és important.

Amenaces:

- Hi ha una forta concentració de serveis, equipaments i oferta cultural a les ciutats de Barcelona i altres gran ciutats de l'estat.

- Algunes de les infraestructures de mobilitat o vinculades a la producció i transport d'energia poden afectar de manera negativa els valors paisatgístics i culturals del territori.
- Hi ha una imatge estereotipada del món rural i dels petits municipis com a espais generadors d'una oferta cultural pobre de poca qualitat i rellevància.
- Les polítiques culturals tenen en general un pes molt relatiu en les agendes i la distribució pressupostària política global.
- Els grans mitjans de comunicació nacionals a nivell català i espanyol, tenen una perspectiva excessivament centralista de la realitat social i cultural del país.
- Hi ha poc reconeixement polític local i ciutadà de la cultura com a factor de desenvolupament econòmic i social.
- L'educació artística i cultural de la població és clarament deficient i generadora d'una manca d'hàbits de participació, d'assistència a activitats culturals i artístiques i d'un sentiment d'indiferència respecte el fet cultural.
- Hi ha un excés d'administracions públiques amb competències en cultura que treballen de manera descoordinada en un territori de dimensions reduïdes.
- La regulació jurídica del marc legal de l'artista és deficitària.
- La pirateria audiovisual presenta taxes molt altes en el context estatal que es tradueixen no només en les descàrregues il·legals sinó, sobretot, en el comerç ambulant i marginal.
- Persisteixen certes pràctiques administratives amb poca concurrència en algunes polítiques públiques culturals locals (contractació encoberta, amiguisme, falta de transparència, tradició, "sempre s'havia fet així...").
- L'administració pública te un caràcter burocràtic i molt departamentalitzat que dificulta el treball transversal i el diàleg entre la cultura i altres sectors com el turisme, el medi ambient, l'educació, l'atenció social, l' urbanisme...
- No hi ha dades estadístiques específiques en cultura que es puguin extrapolar a nivell de comarques i municipis.
- Les dades de l'activitat cultural pròpia del sector privat estan organitzades a partir d'epígrafs molt allunyats de la realitat cultural contemporània.
- El context global és de crisi econòmica i d'incertesa en el futur.

Respecte al punts forts:

«El sector cultural a les comarques gironines el veig molt positivament tant a nivell de la producció que s'està fent, com de la riquesa creativa i el nivell cultural. Si parlem a Catalunya de cultura hi ha un eix importantíssim que és Girona - Barcelona i això està demostrat amb l'assistència de públic. Les fortaleses són la qualitat, la quantitat i l'externalització i exportació d'aquesta oferta. Temporada Alta com a exemple o els Festivals d'Estiu.»

«Girona és una ciutat que tot i tenir mancances i estar molt a prop de Barcelona i França (Perpinyà) ha sabut posicionar-se en el món de la cultura. Sempre hi ha hagut dinamisme i ha estat sobretot per la iniciativa privada. Exemples com el talleret de Salt, Bitó, Temporada Alta, Llibreria 22, grups de música d'una època concreta com Sopa de Cabra, la Mirona d'iniciativa privada que és número 1 de música, el grup Proscenium a la Planeta, única sala d'investigació i d'estudi i és privada.»

«Hi ha gent molt potent a nivell de cultura digital i de festa i ambient tecno. Tots els dj's punters han passat per Girona. Tenim molta relació amb joventut però poca amb turisme perquè no hi ha cap iniciativa de coordinació. Les fortaleses son l'accessibilitat a certes institucions, l'espai jove de l'Estació i les persones que ho porten i la ciutat en sí que atrau molt com a escenari i paisatge.»

«Els potencials i les fortaleses de la cultura a les comarques gironines són el paisatge cultural de gran riquesa i diversitat, amb molta tradició històrica, artística i natural. Amb les marques turístiques com "Terra de Comptes" es pot crear un espai de desenvolupament d'activitats de descoberta del Patrimoni cultural i natural. Nosaltres treballem el turisme des d'un punt de vista educatiu, com a estratègia per sensibilitzar entorn la conservació del patrimoni cultural i natural.»

«La principal fortalesa del sector cultural a les comarques gironines rau en l'altíssima qualitat creativa que existeix al menys a nivell de creació contemporània, que és molt transversal i innovadora i que en bona part es deu a l'atracció del territori, que permet una dinàmica de pobles petits que estan presents a les xarxes culturals internacionals.»

«Hi ha moltes fortaleses. És senzill contactar amb les escoles per exemple i amb els altres agents culturals. Les dimensions reduïdes del territori faciliten la coordinació i el coneixement amb altres i possibiliten un treball transversal. Per altra banda, hi ha molta riquesa patrimonial cultural i natural, bones comunicacions i un sector turístic molt ben organitzat a la Garrotxa.»

"L' Àmbit territorial, en aquest cas es fonamental perquè nosaltres donem un servei al territori i er tant no ens especialitzem en res, ni en poesia, ni en narrativa, sinó en una mica de tot, perquè una mica de tot és el que rebem. Això es el que ens caracteritza i alhora és un dels nostres problemes perquè es clar si ens especialitzéssim en un tema també podríem especialitzar-nos en vendre en llocs determinats, en canvi ara hem de dependre d'una única distribuïdora gironina important com és nord-est de Figueres"

Respecte als punts febles:

«Manca de locals adequats per a realitzar les activitats a nivell municipal 2) Subvencions que es cobren amb greus retards des de la realització dels actes (l'associació ha d'avançar gran quantitat de diners) 3) Manca de comunicació entre el poble i els governs municipals / comarcals / provincials»

«Inexistència de canals de difusió provincials de les activitats. Transports públics deficients de cares a afavorir la circularitat de públic. Educació musical de la població en general deficient.»

«La manca de voluntaris i la falta d'interès dels mitjans de comunicació en vers la cultura tradicional i popular.»

«Deixar de pensar que en clau gironina i treballar, com la majoria d eles empreses del món que. a banda de serveis locals, el que ha de fer és treballar com a empresa , com mínim, nacional i estatal»

«Manca de comunicació dels actes culturals que es fan a la província, així com dels seus agents. Falta una agenda unificada, una web bona que reculli realment tot el que es fa, amb links cap als diferents agents culturals.»

«Per ser una província que té molts nuclis urbans importants els esforços queden molt centrats a Girona seguint el model d'altres territoris i aquest model aquí no funciona.»

«Girona és una província dotada de moltes infraestructures però on costa molt aconseguir que un projecte avanci perquè és difícil crear un equip humà sense la cooperació d'altres entitats. Que manca? suport econòmic e informatiu, hi ha problemes per part de l'administració alhora d'acollir un projecte innovador, i sempre hi ha sobre-centralització de recursos a la ciutat de Girona on la majoria de projectes que es desenvolupen no estan pensats per a millorar el teixit social en l'àmbit local de barri o municipi.»

«Poca valoració i pocs projectes institucionals i empresarials. En general poca qualitat i poca visió de futur en el sector audiovisual.»

«La manca d'una coordinació mínima entre les entitats, intercanvi d'experiències entre els diferents projectes culturals i la formació continuada del sector.»

«Centralisme barceloní - Monopolis encoberts - Absència de model cultural català»

«Falten sales d'assaig. No existeix una sala pública amb programació freqüent amb capacitat per unes 150-200 persones al centre de Girona, fet que perjudica als grups que comencen i a la música en directe en general. La poca comprensió que hi ha vers la música popular, no és interpretada com a un bé cultural. Poc suport dels ajuntaments i dels medis.»

«Ningú és profeta a casa seva. El món de l'espectacle i l'animació per a la mainada està infravalorat. La burocràcia i la paperassa (per figurar en catàlegs, cobrar "bolos", demanar subvencions...) ens ofega especialment si vas sol.»

«Les ajudes a autònoms que sembla que no se'ls consideri per a res,L'autònom hauria de rebre subsidi d'atur i prestacions a la Seguretat Social 100% a més de rebre ajuts especials per a desenvolupar la difusió cultural tan al territori nacional com a l'internacional. Ajudes directes en forma de beques i la diputació de Girona hauria d'actuar com a mecenatge dels artistes que treballem a Girona per ajudar-nos a exposar i a produir els nostres treballs , fotogràfics en el meu cas.»

«Llunyania amb Barcelona, donat que sovint allí se centralitzen molts temes importants pel desenvolupament de la nostra tasca professional. Cohesió de serveis bibliotecaris en l'àmbit provincial (comparant amb la cohesió a la província de Barcelona).»

«a)la distància física entre Girona i BCN alhora de fer les produccions tenint en compte que una bona parts dels que hi participen son de BCN o tenen com a lloc bàsic de treball la capital. b) la obsessió des del puny de vist gironí que aquí es facin produccions exclusivament locals o amb una presència essencialment gironina , quan jo crec que el que té més sentit és anar fent des d'aquí produccions nacionals o internacionals que és l'única fórmula que donarà un paper en el mapa de l'Europa cultural a ciutats o regions com Girona i les seves comarques.»

«Des de la iniciativa privada és molt difícil tirar endavant projectes com el nostre perquè molt sovint, des de l'àmbit públic s'ofereixen coses semblants a un preu molt difícil de compatir-hi. La formació que es dona a nivell local sovint no està coordinada amb la formació de centres reconeguts com l' institut del teatre.»

6.- Conclusions

"És necessària una visió més sofisticada sobre la realitat que s'allunyi dels tòpics, llocs comuns, prejudicis, lleugeresa i equívocs amb els que solem interpretar la realitat de les activitats culturals. Es tracta de dotar de coneixement i intel·ligència al sector." Pau Rausell. Seminari Internacional de Gestió Cultural. Barcelona 2009

En aquest estudi, el sector cultural s'entén com el conjunt d'agents i equipaments (públics, privats o associatius i sense ànim de lucre), que treballen i desenvolupen la seva activitat en relació als diferents àmbits de la vida cultural: patrimoni cultural i natural, tradicions, creació, expressió artística i comunicació cultural etc.

El sector cultural a les comarques gironines es configura en una xarxa densa d'algunes ciutats mitjanes i un **gran nombre de petits municipis**. Aquesta realitat territorial singularitza i posiciona Girona, en relació a un model d'organització socioeconòmica, política i administrativa com és el de Catalunya, molt orientat i basat en les ciutats mitjanes i grans així com en relació a un model cultural molt centrat en la industria i els grans equipaments nacionals.

El sector cultural de les **comarques gironines** presenta un **dinamisme molt particular i específic** que converteix el **fet cultural** en quelcom característic dels nostres municipis i molt vinculat a la singularitat del territori. El paisatge, el caràcter, les condicions de vida i l'accessibilitat fan que les terres gironines siguin un viver de creativitat i un laboratori de projectes culturals dins de la realitat catalana.

Una part important dels **agents culturals i creatius** identificats per aquest estudi, i que operen des de diferents municipis gironins, treballen en clau local però incorporen una **perspectiva internacional** aprofitant les condicions geogràfiques i històriques que han fet d'aquest territori una zona de pas i una regió d'intenses comunicacions culturals, multiplicades ara per les possibilitats que la bona infraestructura en **tecnologies de la informació i la comunicació** permeten.

El sector cultural i el territori de les comarques gironines

1.- En aquest territori, els límits de Girona i les capitals comarcals es dilueixen cada vegada més en un conjunt de nuclis urbans i de petits municipis rurals que configuren entramats de gran riquesa i densitat d'agents i propostes culturals. L'estructura viaria i de comunicacions divideix clarament el territori gironí en dos grans àrees orientades respectivament a les dues capitals provincials de Girona i Barcelona.

2.- En un territori molt compartimentat en un gran nombre de municipis, i amb una densitat de població baixa es constata un índex de producció cultural considerablement alt malgrat el poc pes d'una indústria cultural organitzada. Per tant, aquesta producció s'orienta a un mercat intern del país, estat, i també internacional i es recolza en una xarxa d'equipaments importants en nombre i qualitat.

3.- Les fonts estadístiques i d'informació disponibles,i a les que hem tingut accés per aquest estudi, no preveuen ni ofereixen dades desagregades per una anàlisi de la cultura com a sector, tal i com ja han expressat diferents experts i en diferents treballs de recerca a nivell internacional que s'observen amb més dificultat quan es pretén treballar amb realitats geogràfiques de proximitat.

4.- La gran majoria d'estudis convencionals realitzats a Catalunya, no aporten lectures per a l'estudi del sector cultural en àmbits territorials com el de les comarques gironines perquè no tenen en compte la seva especificitat ni les dimensions a escala local, indispensables per conèixer la realitat amb profunditat i definir polítiques efectives segons el principi de subsidiarietat. Aquest estudi és una primera aproximació a aquest anàlisis sectorial local.

5.- Malgrat les dificultats constatades en el punt anterior, una de les conclusions evidents d'aquest primer estudi és que **les comarques gironines tenen en el sector cultural un recurs estratègic de desenvolupament, no tant per la seva importància en termes d'impacte econòmic convencional sinó, sobretot, per l'especificitat i el caràcter innovador i de qualitat de la seva oferta i dels seus agents**. Hi ha molts exemples de municipis com a unitats territorials, que esdevenen singulars perquè han fet ja una clara aposta per la cultura com a element estructurador del creixement: Celrà amb la dansa, Torroella de Montgrí amb la música i el patrimoni natural, Saus-Camallera amb la creació contemporània, etc.

6.- En aquesta línea, cal considerar i proposar la **incorporació de la dimensió de la cultura en les estratègies de planificació del territori a les comarques gironines**. En aquest sentit hi ha algunes evidències interessants, com la creixent incorporació de la cultura en la planificació urbana com és el cas de Celrà, Olot, Figueres i ara Girona entre d'altres que avancen en la definició de plans estratègics de cultura així com en la ratificació i adscripció a documents i propostes de l'Agenda 21 de la Cultura.

7.- Tenint en compte que aquest estudi sorgeix d'un ens local com la **Diputació de Girona** amb unes competències específiques de coordinació amb els municipis, és important que assumeixi el **suport a les dinàmiques culturals dels pobles petits, mitjans i molt petits que no queden contemplades en les planificacions generals** a nivell de la **Generalitat de Catalunya** com posa de manifest el mateix PecCAT.

Els agents del sector cultural a les comarques gironines

8.- **El sector cultural gironí es caracteritza per la diversitat, el canvi i la innovació, per això és difícil delimitar el seu contorn**. Aquesta diversitat es manifesta en les tipologies clàssiques que l'ordenen d'acord al seu interès final: públic/privat i tercer sector, i sobretot en la multiplicitat de funcions i perfils professionals que es deriven de cada una de les tipologies: creadors, emprenedors, tècnics, animadors, investigadors,

experts, gestors, mediadors etc. així com en la diversitat de subsectors culturals: arts plàstiques, arts escèniques, música, patrimoni, comunicació etc.

9.- **El binomi tradicional entre el món professional i amateur no expressa la realitat actual del sector cultural a les comarques gironines**. Hem de considerar un perfil molt important, que son els agents, productors i creadors que no es consideren amateurs però que tampoc viuen professionalment de la cultura o no tenen dedicació complerta en un moment determinat. És el cas de molts escriptors, guionistes, músics i creadors o voluntaris culturals en entitats, que tenen un alt nivell de qualitat i especialitat i que estan associats en organitzacions professionals tot i no estar donats d'alta com a activitats econòmiques culturals al registre mercantil o altres formes d'adscripció a l'economia formal.

10.- Els professionals de la cultura a Girona, manifesten en aquest estudi la seva voluntat de reconeixement del seu treball tècnic i de gestió, i/o de la seva capacitat creativa i comunicativa. Els tècnics de cultura a les administracions públiques i el professionals autònoms i les micro i petites empreses culturals són el perfil més característic a les nostres comarques.

11.- Els ajuntaments són veritables motors de la vida cultural malgrat els dèficits de finançament que tenen. Gràcies a aquesta voluntat política el dinamisme cultural del territori es situa per sobre de la mitjana del país presentant casos molt lloables d'aposta per la cultura com a estratègia de desenvolupament local.

12.- Un percentatge significatiu dels agents que treballen en cultura als municipis gironins fan una opció de participació en la vida cultural i social com a exercici de ciutadania i societat civil, complementària a la seva activitat habitual, tot i que de manera cada vegada més tècnica i aproximant-se al nivell professional.

13.- Els tècnics de cultura (funcionaris o laborals) dels municipis gironins, tenen un nivell molt alt de consolidació de perfils professionals, sobretot en el subsector del patrimoni i la gestió cultural. Arxivers, bibliotecaris, museòlegs i gestors culturals són grups molt consolidats i cohesionats. Això s'ha concretat en una alta participació i interès en l'estudi.

14.- Cal destacar l'alta taxa de creativitat que hem detectat a les comarques gironines, amb una presència i una densitat d'artistes i agents culturals tant a nivell professional com semi professional, no registrats sota els epígrafs de la CCAE[14] i a la inversa (molts dels classificats no pertanyen realment a activitats culturals) Aquesta creativitat no es correspon però amb els mateixos índexs d'innovació i emprenedoria com s'observa en una tendència molt menys significativa a la creació d'empreses.

15.- La manca de competències professionals i de gestió és certament una característica de les empreses culturals existents a les comarques gironines i un dels motius que expliquen els baixos índexs d'emprenedoria en relació a la taxa de creativitat. En aquest sentit, molts creadors simplement se senten ofegats pel gran nombre de coneixements que es necessiten per tirar endavant un negoci, o accedir als

---

[1414] Classificació Catalana d'Activitats Econòmiques

ajuts oficials, i molt actors culturals es veuen obligats a realitzar tasques per a les que no estan preparats, desviant-se de les activitats creatives.

16.- La major part de nous perfils professionals, en el camp de la cultura, s'estan generant en els àmbits d'intersecció amb altres sectors econòmics i socials com son les tecnologies, el turisme, l'educació artística i cultural, l'atenció a la diversitat cultural i mediació, la comunicació i difusió cultural; l'educació ambiental, l'educació en el lleure, guies de turisme cultural, animadors turístics i culturals, proveïdors de continguts culturals etc.. En aquest sentit, és recomana que les polítiques, programes i inversions públiques en cultura es coordinin amb els de tecnologia i innovació,treball, turisme, educació, benestar social, cooperació etc, amb l'objectiu de crear una sinèrgia capaç de generar desenvolupament econòmic i social.

La dimensió econòmica del sector cultural a les comarques gironines

17.- Les possibilitats de generar indústria cultural a les comarques gironines existeixen. El turisme cultural és una clara aposta estratègica, així com el sector audiovisual i el de les noves tecnologies o l'educació artística i cultural però cal incidir en l'estructuració i cohesió del sector, la formació dels agents i la coordinació de les polítiques de suport en la recerca de finançament, d'assessorament jurídic i de comunicació.

18.- Els agents del sector privat son majoritaris a les comarques gironines i amb un alt potencial de desenvolupament. Els agents i les polítiques culturals públiques han de definir de manera clara la seva àrea d'intervenció prestant els serveis bàsics i no viables a nivell de mercat, participant en les propostes que es considerin estratègiques i recolzant projectes i iniciatives privades de caràcter emergent així com un sector associatiu i no professional que és absolutament imprescindible i complementari.

19.-, Les polítiques i els agents culturals públics a les comarques gironines contribueixen molt intensament a la democratització de l'accés a la cultura però s'han sustentat durant massa temps en els aspectes relacionats amb la distribució i el consum cultural, incidint molt poc en els processos de creació i producció cultural amb efectes molt més accentuats en la transformació dels territoris. Cal replantejar aquesta mirada i prendre en consideració la presencia important d'agents privats a tots els municipis gironins, que han de poder produir i viure de la cultura, generant ocupació i riquesa.

20.- La gestió de la creativitat és un potencial a incorporar com un element emergent i característic dels municipis gironins. Les polítiques culturals de tots els actors hauran de tenir en compte com a missió i prospectiva, afavorir les competències creatives, promoure la formació de capacitats i habilitats creatives i possibilitar entorns proclius a la disseminació i difusió de la creativitat. En aquest sentit, la relació creació – innovació és un element fonamental per la promoció d'emprenedors en l'àmbit de la cultura.

21.- La cultura en la seva dimensió simbòlica i artística és un dels elements estratègics per al desenvolupament de les comarques gironines, i molt més en un context de crisis i canvi de paradigma i model socioeconòmic a on els costos d'oportunitat en l'assignació de recursos col·lectius seran determinants pel futur a mig i a llarg termini. El sector cultural a Girona pot arribar a tenir una dimensió econòmica considerable, ser

competitiu a nivell nacional i internacional, i més productiu i sostenible que altres sectors. El sector cultural pot ajudar a reconduir vers aquesta condició de sostenibilitat altres activitats econòmiques com el turisme convencional, la gastronomia, la comunicació la formació i la societat del coneixement, i finalment, la cultura pot garantir a les comarques gironines les condicions de qualitat de vida fonamentals per a l'atracció de capitals i inversions en altres sectors.

22.- A partir de les dades dels agents i activitats dels diferents subsectors culturals a les comarques gironines, es constata la necessitat d'incorporar una doble perspectiva en les polítiques i la gestió cultural. Per una banda la dimensió de l'especificitat de cada subsector d'acord amb la seva realitat i perspectives de futur, que han d'ajudar a consolidar els agents i equipaments més significatius, i per altra, el foment de la transversalitat entre subsectors que ja s'està produint fruit de les dinàmiques actuals de foment de la cooperació i complementarietat, avançant cap a un model de gestió cultural més integral d'acord amb l'especificitat dels agents i del territori.

23.- Per aprofitar aquests potencials del sector cultural a les comarques gironines i avançar en la definició de models innovadors de creixement econòmic i territorial fonamentats en el coneixement i la cultura caldrà insistir en estudis econòmics específics per a les realitats territorials locals, recollint dades i definint paràmetres apropiats que avui no es contemplen des dels instituts d'estadística i els registres oficials.

24.- Per una major interrelació i comparabilitat amb altres estudis del sector cultural a nivell de Catalunya, Espanya i Europa, caldria adaptar el sistema de recollida de dades d'acord amb aquests criteris generals. En la mateixa línea caldria el disseny d'indicadors culturals adaptats a les realitats territorials locals gironines que tinguin en compte els aspectes econòmics i d'impacte de la cultura sobre el desenvolupament, l'ocupació, així com els seus efectes multiplicadors sobre altres sectors . Però encara més important és dedicar esforços a elaborar indicadors que ens mesurin els impactes de les activitats culturals sobre la dimensió social i individual en contextos territorials com els que hem estudiat.

25.- Per valorar la rendibilitat de la cultura, de les comarques gironines, cal tenir en compte diferents paràmetres. Si només es considera la dimensió econòmica podem estar abocats a una cultura al servei del turisme i la massificació urbana per tant, es proposa elaborar altres models de creixement sostenible i d'aportació de la cultura a la qualitat de vida. Per això és necessari finalment, establir mètodes de control i seguiment de la qualitat per a la industria i la producció cultural, que permetin associar la marca Cultura – Girona a una imatge d'excel·lència i especificitat.

7.- Bibliografia

- AAVV., La cultura, un motor econòmic, Revista Cultura, núm. 2, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2008.
- AAVV., Des dels marges. Una aportació al debat sobe Cultura i Desenvolupament a Europa, Edicions 62, Barcelona, 1999.
- AAVV., Sistema de indicadores para la evaluación de las políticas culturales locales en el marco de la Agenda 21 de la cultura. FEMP y Ministerio de Cultura, 2007.
- AAVV., *Enquesta de consum i pràctiques culturals 2006.* Institut d'Estadística de Catalunya i Departament de Cultura, Generalitat de Catgalunya, 2008.
- AAVV., *Nous models d'organització per al sector cultural*, Associació de Professionals de la Gestió Cultural de Catalunya, 2007.
- AAVV, *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*, Alianza editorial, Madrid, 1994.
- AAVV, *Revista Periférica nº1*, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Càdiz, 2000.
- AAVV, *Ocho experiencias europeas – buenas prácticas en creación de empleo y gestión cultural*, Observatori Interarts, Barcelona, 1998.
- AAVV, *Empiric: cultura, empleo y tercer sistema. El desarrollo de estrategias culturales y proyectos sostenibles con el tercer sistema. La experiencia del proyecto Empiric*, Observatori Interarts.
- Ajuntament de Girona, *Guía municipal de les entitats de Girona*, Col. Guies Urbanes, núm. 12, Ajuntament de Girona, 2008.
- Ajuntament de Sabadell, *Mapa Cultural de Sabadell,* Sabadell, 1995
- Ajuntament de Barcelona, *Pla estratègic del sector cultural de Barcelona. La cultura: motor de la ciutat del coneixement*, Institut de Cultura de Barcelona, 1999.
- Ajuntament de Barcelona, *Diagnòstic del sector cultural de Barcelona*, Col. Accent de cultura, Institut de Cultura de Barcelona.
- Departament de treball, *Llibre blanc dels nous filons d'ocupació a Catalunya,* Generalitat de Catalunya, 2001.
- Gutiérrez Brito, J. Dinàmica del grupo de discusión. CIS Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid 2008
- Institut Català de Noves professions, *Les noves professions de la cultura. Situació actual i tendències de futur*, Generalitat de Catalunya, 1997.
- Ministerio de Cultura, *El valor económico de la cultura en España*, Secretaría General Técnica, Madrid, 2007
- Ministerio de Educación. División de Cultura. *Cartografía cultural de Chile. Atlas*, Chile, 1999.
- Universidad Central, *Mapa cultural de Bosa*, Santafé de Bogotá, Colombia, 1997.
- Universitat de Barcelona, *La dimensió econòmica del sector de la cultura i la comunicació de Catalunya,* Universitat de Barcelona, 1996.

- Ander Egg, Ezequiel, *La política cultural a nivel municipal,* Instituto Zacatecano de Cultura, México, 2003.
- Aranzo Carod, J.M., *Ocupació en el sector cultural a les comarques de Tarragona*, Tarragona, 1999.
- Bassand, M., *Cultura y regiones de Europa*, Oikos Tau, Barcelona, 1992.
- Cubeles, Xavier (dir.). *Les activitats culturals a la ciutat de Girona: diagnòstic i perspectives de futur*, Ajuntament de Girona, 1999.
- Cubeles, Xavier (dir.). Inventari d'equipaments culturals de les Illes Balears, Espai de Formació Cultural, Palma de Mallorca.
- Cubeles, Xavier. Codinach, Josep M., "Les indústries culturals a Catalunya" dins *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 31, maig 1997.
- Dupuis, Xavier. *Cultural Project funding. An introductory methodological guide to an international data base*, UNESCO, 1991
- Gordon, John C., Beilby-Orrin, Helen, *International Measurement of the Economic and Social Importance of Culture*, Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris, 2006.
- Landeta, Jon. *El método Delphi: una técnica de previsión para la ncertidumbre*, Ariel, Barcelona, 1999.
- Mayoral, D. i Giró, A., *Percepcions, pràctiques i dimensions dels sectors culturals a Lleid*a. Pagès editors, Lleida, 2001.
- Pascual, J., Dragojevic, S., *Guía para la participación ciudadana en el desarrollo de políticas culturales locales para ciudades europeas*. Fundació Interarts, Asociación ECUMEST i Fundación Europea de la Cultura. 2007.
- Rausell Köster, Pau. *Indicadores culturales*. Seminario de Economía y Cultura. Medellín, 2006.
- Rausell Köster, Pau i Martínez Tormo, José. *Apuntes y herramientas para el anàlisis de la realidad cultural local*, Universidad de Valencia.
- *Revista de Girona, núms. 254, 255 i 256,* Any 2009. http://www.revistadegirona.cat
- Serrano, Isabel. *Indicadores culturales y fuentes estadísticas,* Ministerio de Cultura, Cultura y Desarrollo, Madrid, 1995.
- Valles Miguel S. Entrevistas cualitativas. CIS Centro de Investigaciones Sociológicas. Madrid 2002
-

8.- Webs de consulta

- Diputació de Girona
  http://www.ddgi.cat/

- Pla d'Equipaments Culturals de Catalunya PEC Cat 2009-2019. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.
  http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.03f78855c746589fda97dc86b0c0e1a0/?vgnextoid=2b11881897385110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=2b11881897385110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD

- Compte satèl·lit de la cultura de Catalunya 2005. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.
  http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.03f78855c746589fda97dc86b0c0e1a0/?vgnextoid=393be3948242a110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=393be3948242a110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default

- Pla Territorial de les Comarques Gironines. Departament de política territorial i obres públiques. Generalitat de Catalunya.
  http://www10.gencat.net/ptop/AppJava/cat/plans/parcials/ptcomgirona.jsp

- Estadístiques culturals del Departament de Cultura i mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya
  http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.03f78855c746589fda97dc86b0c0e1a0/?vgnextchannel=0515fcd88a5fa010VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default&vgnextoid=0515fcd88a5fa010VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD

- Cambra de Comerç de Girona
  http://www.cambra.gi/

- Centre de Documentació del CERC, Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona.
  http://www.diba.es/cerc/centredoc.asp

- *El valor económico de la cultura en España*, Ministerio de Cultura
  http://www.mcu.es/estadisticas/MC/VecE/Presentacion.html

- Idescat. Web de l'estadística oficial de Catalunya. Generalitat de Catalunya
  http://www.idescat.net

- *The economy of culture in Europe,* Study prepared for the European Comission, October 2006.
  http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/economy_en.html

- Convenio Andrés Bello. Cuentas satélite de cultura.
  http://www.convenioandresbello.org/cab42/index.php?option=content&task=view&id=147&Itemid=0

- Economiaycultura.org
  http://www.economiaycultura.org/

- OIKOS. Observatorio Andaluz para la economía de la cultura y el desarrollo
  http://www.oikos.org.es/inicio.htm

- Periférica. Revista para el anàlisis de la cultura y el territorio. UCA
  http://www.uca.es/web/actividades/periferica/index_html

- Museus de les comarques gironines
  http://www.giromus.cat/

- Arqueotur. Red de turismo arqueológico
  http://www.arqueotur.org/

- "Banyoles és bona si la música bona", Marc Grabuleda
  www.sonoramusica.com

- Pla de Cultura d'Olot. Ajuntament d'Olot, maig 2009
  http://www.olot.org/cultura/icco-site/icco-site/publica-pdf/placultura2009.pdf

- Revista de cultura - Pensar Iberoamérica. Organización de Estados Iberoamericanos (OEI)
  http://www.oei.es/pensariberoamerica/index.html

9.- Llistat de persones i entitats entrevistades

Alt Empordà

Juan Jesús Aznar	Museu de la tècnica de l'Empordà	Patrimoni
Clara Garí	Associació Cultural Nau Cöclea	Arts Visuals
Món Marquès	Museu de l'Exili	Patrimoni
Rafel Camps	Maçart. Festival de cultura contemporània de Maçanet de Cabrenys	Arts Visuals
Carmina Escardó	DROM	Arts Escèniques
Enric Pladevall	L'Olivar	Arts visuals

Baix Empordà

Pep Vila	Imbecilitat. Centre de creació	Arts escèniques

Cerdanya

Oriol Mercadal	Museu Cerdà	Patrimoni
Maria del Carme Ramon	Ajuntament de Puigcerdà	Multisectorial
Xavi Piguillem	Inestable ceretana de teatre	Arts escèniques

Garrotxa

Jordi Fosas	Centre de Cultura Tradicional i popular Marboleny	Música
Eva Duran	Educ'art	Patrimoni

Gironès

Lluïsa Faixedas	Regidora de cultura. Ajuntament de Girona	Patrimoni
Dolors Vidal	Vicedagada Facultat de Turisme UdG	Patrimoni
Gabriel Alcalde	Institut Català de Recerca en Patrimoni Natural	Patrimoni
Miquel Bisbe	ERAM. Escola de Realització	Cinema i Video

	Audiovisual Multimèdia	
Montse Bosch	TACA, Associació d'artistes de les Comarques Gironines	Arts Visuals
Quim Curbet	Curbet editors	Llibres i premsa
Martí Peraferrer	FITAG, Festival Int. De teatre Amateur de Girona	Arts Escèniques
Salvador Sunyer	Bitó Produccions	Arts Escèniques
Josep M. Fonalleras	escriptor	Llibres i premsa
Lluís Massachs	realitzador audiovisual i multimèdia	Cinema i Video
Josep M. Terricabras	escriptor	Llibres i premsa
Marc Franquesa	Africart	Cinema i Video
Rosa Pera	Bòlit, Centre d'art Contemporani	Arts Visuals
Pere Solés i Pau Marquès	Marge	Cinema i Video
Guillem Terribas	Llibreria 22	Llibres i premsa
Dani Ortiz	La banda del Surdo	Música
Toni Iglésies	Sies TV	TV i ràdio
Joan Valls	Info Sinergia Coop Corp	Música
Daniel García Fornells	DDM visuals	Cinema i Video

La Selva

Cintu Vinyes	Teatre de Guerrilla	Arts Escèniques
Emili Marcos	Colla gegantera de Caldes de Malavella	Patrimoni

Pla de l'Estany

Francesc Viladiu	Alter Sinergies	Música

Ripollès

Xavier Bachero	Centre d'Educació Ambiental Alt Ter. Ecomuseu El Molí Petit	Patrimoni
Susanna Arlà	Biblioteca Josep Picola Sant Joan les Abadesses	Patrimoni
Jordi Martí	Comunicacions del Ripollès	Televisió i Ràdio

10.- Participants al grups de treball

Miquel	**Aguirre**	Diputació de Girona
Gabriel	**Alcalde**	Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural
Ramon	**Batlle**	Consell Comarcal del Gironès
Roser	**Batllori**	Universitat de Girona
Tena	**Busquets**	Teatre Principal d'Olot
Jesús	**Cantero**	OIKOS, Observatorio Andaluz para la economía de la cultura y el desarrollo
Joan	**Castillo**	Centre Cívic de Vidreres
Toni	**Cots**	Centre de creació L'Animal a l'Esquena
Jordi	**Dorca**	Museu del Cinema
Pep	**Fargas**	Xarxa Transversal
Lluís	**Figueras**	Museus de Banyoles
Glòria	**Granell**	Centre Cultural La Mercè
Eduard	**Miralles**	Diputació de Barcelona
Carles	**Sapena**	Diputació de Girona
Pep	**Torner**	Casa de Cultura
Toni	**Vilà**	Universitat de Girona
Roger	**Zamorano**	Diputació de Girona

11.- Col·laboradors

Miquel	**Aguirre**	Diputació de Girona
Violeta	**Alberó**	Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona
Mònica	**Aymerich**	Diputació de Girona
Carme	**Baqué**	Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona
Silvana	**Bonfante**	Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona
Jesús	**Cantero**	OIKOS, Observatorio Andaluz para la economía de la cultura y el desarrollo
Ferran	**Gifra**	Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona
Xavier	**Greffe**	Universitat de La Soborna, París
Taína	**López**	Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona
Santi	**Martínez**	Oficina de Planificació Estratègica de la Generalitat de Catalunya
Xavier	**Missé**	Oficina de Planificació Estratègica de la Generalitat de Catalunya
Rosa	**Olivella**	SIGTE. Servei de sistemes d'informació geogràfica i teledetecció de la Universitat de Girona
Rosa M.	**Picamal**	Ajuntament de Girona
Oriol	**Picas**	Subdirecció general d'equipaments culturals de la Generalitat de Catalunya
Ariadna	**Pou**	Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona
Pau	**Rausell**	Departament d'Economia Aplicada de la Universitat de Valencia
Neus	**Ríos**	Oficina de Planificació Estratègica de la Generalitat de Catalunya
Helena	**Romagosa**	Delegació territorial de Cultura Girona - Generalitat de Catalunya
Francesc	**Sala**	Oficina de Planificació Estratègica de la Generalitat de Catalunya
Joan	**Saldaña**	Departament de Matemàtiques de la Universitat de Girona
Miquel	**Sitjà**	Delegació territorial de Cultura Girona - Generalitat de Catalunya
Pep	**Torner**	Casa de Cultura de la Diputació de Girona
Mireia	**Tresserras**	Educ'art
Uxúa	**Yanci**	Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona
Roger	**Zamorano**	Diputació de Girona
I les 476 persones que han participat en l'estudi.		

Annex 1 : Guia numèrica per municipis

NOM	No
Agullana	1
Aiguaviva	2
Albanyà	3
Albons	4
Alp	5
Amer	6
Anglès	7
Arbúcies	8
Argelaguer	9
Armentera, l'	10
Avinyonet de Puigventós	11
Banyoles	12
Begur	13
Bellcaire d'Empordà	14
Besalú	15
Bescanó	16
Beuda	17
Bisbal d'Empordà, la	18
Biure	19
Blanes	20
Boadella i les Escaules	21
Bolvir	22
Bordils	23
Borrassà	24
Bàscara	25
Breda	26
Brunyola	27
Cabanelles	28
Cabanes	29
Cadaqués	30
Caldes de Malavella	31
Calonge	32
Camós	33
Campdevànol	34
Campelles	35
Campllong	36
Camprodon	37
Canet d'Adri	38
Cantallops	39
Capmany	40
Cassà de la Selva	41
Castell-Platja d'Aro	42
Castelló d'Empúries	43
Castellfollit de la Roca	44

Cellera de Ter, la	45
Celrà	46
Cervià de Ter	47
Cistella	48
Colera	49
Colomers	50
Cornellà del Terri	51
Corçà	52
Crespià	53
Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura	54
Darnius	55
Das	56
Escala, l'	57
Espolla	58
Esponellà	59
Far d'Empordà, el	60
Figueres	61
Flaçà	62
Foixà	63
Fontanals de Cerdanya	64
Fontanilles	65
Fontcoberta	66
Forallac	67
Fornells de la Selva	68
Fortià	69
Garrigoles	70
Garrigàs	71
Garriguella	72
Ger	73
Girona	74
Gombrèn	75
Gualta	76
Guils de Cerdanya	77
Hostalric	78
Isòvol	79
Jafre	80
Jonquera, la	81
Juià	82
Lladó	83
Llagostera	84
Llambilles	85
Llanars	86
Llançà	87
Llers	88
Lloret de Mar	89

Llosses, les	90
Llívia	91
Madremanya	92
Maià de Montcal	93
Masarac	94
Massanes	95
Maçanet de Cabrenys	96
Maçanet de la Selva	97
Meranges	98
Mieres	99
Molló	100
Mollet de Peralada	101
Mont-ras	102
Montagut i Oix	103
Navata	104
Ogassa	105
Olot	106
Ordis	107
Osor	108
Palafrugell	109
Palamós	110
Palau de Santa Eulàlia	111
Palau-sator	112
Palau-saverdera	113
Palol de Revardit	114
Pals	115
Pardines	116
Parlavà	117
Pau	118
Pedret i Marzà	119
Pera, la	120
Peralada	121
Planes d'Hostoles, les	122
Planoles	123
Pont de Molins	124
Pontós	125
Porqueres	126
Port de la Selva, el	127
Portbou	128
Preses, les	129
Puigcerdà	130
Quart	131
Queralbs	132
Rabós	133
Regencós	134
Ribes de Freser	135
Riells i Viabrea	136
Ripoll	137
Riudarenes	138

Riudaura	139
Riudellots de la Selva	140
Riumors	141
Roses	142
Rupià	143
Sales de Llierca	144
Salt	145
Sant Andreu Salou	146
Sant Aniol de Finestres	147
Sant Climent Sescebes	148
Sant Feliu de Buixalleu	149
Sant Feliu de Guíxols	150
Sant Feliu de Pallerols	151
Sant Ferriol	152
Sant Gregori	153
Sant Hilari Sacalm	154
Sant Jaume de Llierca	155
Sant Joan de les Abadesses	156
Sant Joan de Mollet	157
Sant Joan les Fonts	158
Sant Jordi Desvalls	159
Sant Julià de Ramis	160
Sant Julià del Llor i Bonmatí	161
Sant Llorenç de la Muga	162
Sant Martí de Llémena	163
Sant Martí Vell	164
Sant Miquel de Campmajor	165
Sant Miquel de Fluvià	166
Sant Mori	167
Sant Pau de Segúries	168
Sant Pere Pescador	169
Santa Coloma de Farners	170
Santa Cristina d'Aro	171
Santa Llogaia d'Àlguema	172
Santa Pau	173
Sarrià de Ter	174
Saus, Camallera i Llampaies	175
Selva de Mar, la	176
Serinyà	177
Serra de Daró	178
Setcases	179
Sils	180
Siurana	181
Susqueda	182
Tallada d'Empordà, la	183
Terrades	184
Torrent	185
Torroella de Fluvià	186
Torroella de Montgrí	187

Tortellà	188
Toses	189
Tossa de Mar	190
Ullastret	191
Ullà	192
Ultramort	193
Urús	194
Vajol, la	195
Vall d'en Bas, la	196
Vall de Bianya, la	197
Vall-llobrega	198
Vallfogona de Ripollès	199
Ventalló	200
Verges	201
Vidreres	202
Vidrà	203
Vila-sacra	204
Vilaür	205
Vilabertran	206
Vilablareix	207
Viladamat	208
Viladasens	209
Vilademuls	210
Viladrau	211
Vilafant	212
Vilajuïga	213
Vilallonga de Ter	214
Vilamacolum	215
Vilamalla	216
Vilamaniscle	217
Vilanant	218
Vilobí d'Onyar	219
Vilopriu	220

Diputació de Girona
221 municipis

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura

Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació

Universitat de Girona